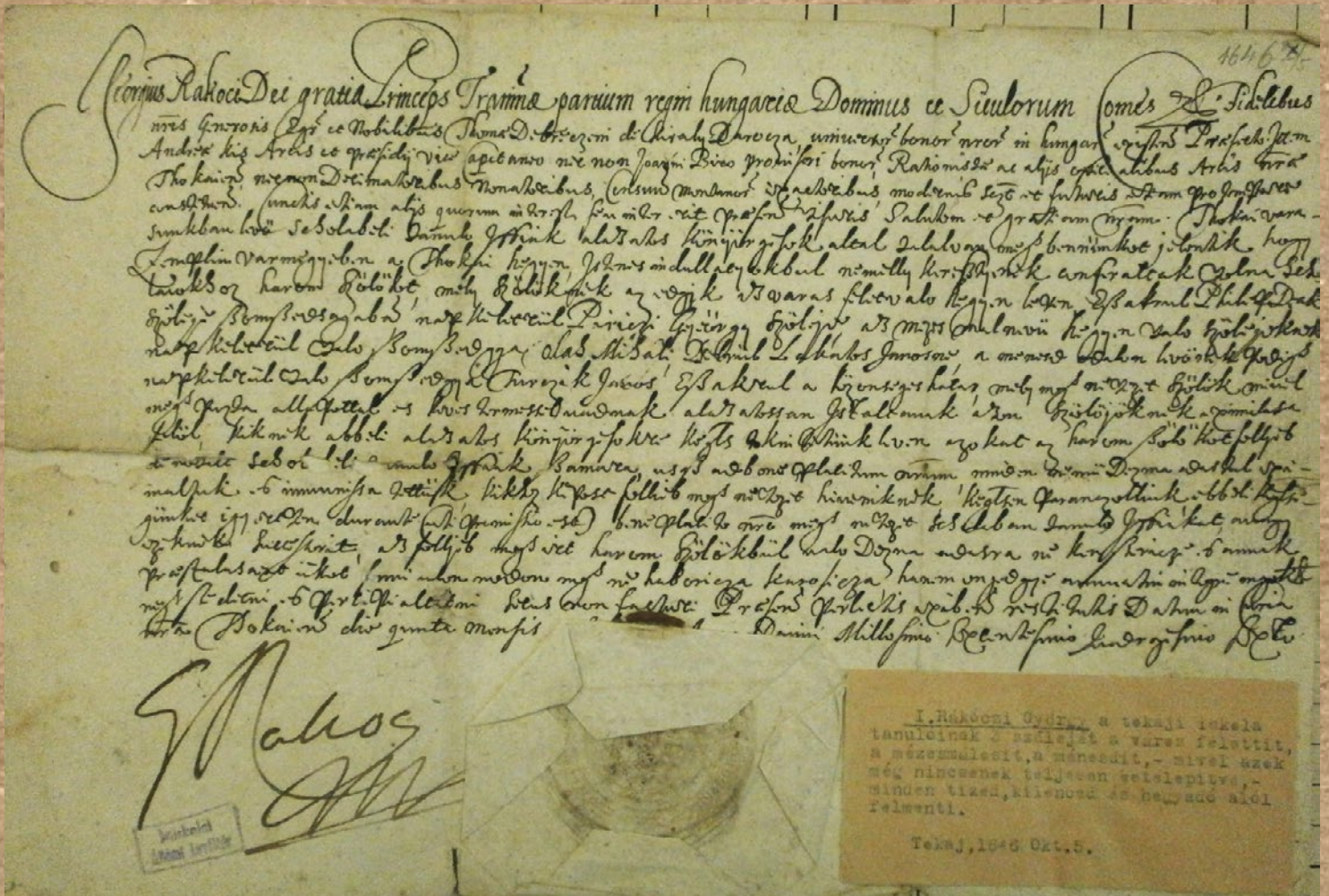

Tokaji Pap Miklós Népfőiskola

Demján Szabolcs

ADALÉKOK A TOKAJ MEZŐVÁROSÁRA VONATKOZÓ KIVÁLTSÁGLEVELEK ÁTTEKINTÉSÉHEZ A XVII. SZÁZADBAN

KÁRPÁT-MEDENCEI
NÉPFŐISKOLAI HÁLÓZAT

**ADALÉKOK A TOKAJ MEZŐVÁROSÁRA VONATKOZÓ KIVÁLTSÁGLEVELEK
ÁTTEKINTÉSÉHEZ A XVII. SZÁZADBAN**

Tokaj 2023.

Tokaji Pap Miklós Népfőiskola kiadványa

A kiadványt támogatta:

Borító:

13. kiváltságlevél

*I. Rákóczi György a tokaji iskola 3 szőlőjét, a város felettit, a mézesmálit és a ménesdit,
minden kilenced, tized és hegyadó alól felmenti.
Tokaj, 1646. október 5.*

Felelős kiadó:

Magyar a Magyarért Alapítvány
3526 Miskolc, Gyóni Géza u. 4.
Mankovits Tamás

www.magyaramagyarert.hu

ISBN 978-615-01-9370-0

ADALÉKOK A TOKAJ MEZŐVÁROSÁRA VONATKOZÓ KIVÁLTSÁGLEVELEK ÁTTEKINTÉSÉHEZ A XVII. SZÁZADBAN

Demján Szabolcs

történész-muzeológus, Tokaji Múzeum

Bevezető: *A 17. században a mezővárosi kiváltsággal rendelkező Tokaj határmenti településnek volt tekinthető. Az évszázad alatt a magyar királyok és az erdélyi fejedelmek egymás elleni küzdelmei, a hódoltsági területekről betörő török hadak pusztításai jellemezték a város és környezetének történelmét. A település aktuális urai, valamint az itt szolgálatot teljesítő, a magyar király alkalmazásában lévő felső-magyarországi főkapitányok számos alkalommal részesítették Tokaj lakosait különböző kiváltság, mentesítő és oltalomlevelekben. A tanulmányban közölt kiváltságlevelek adományozói között név szerint említhetjük Miksa főherceget, I. Rudolfot, II. Mátyást, Thurzó György nádort, Thurzó Imrét, Bethlen Gábor erdélyi fejedelmet, Brandenburgi Katalint, Gyimesi Forgách Miklós felső-magyarországi főkapitányt, Homonnai Drugeth János országbíró, I. Rákóczi György erdélyi fejedelmet és feleségét, Lorántffy Zsuzsannát. Az említett méltóságok a királyi adók fizetésétől, a katonai beszállásól, a várhoz tartozó palánkfa hordás, a postaló és szekéradás kötelezettsége alól mentették fel a várost, de több olyan oklevélben is részesítették a mezőváros lakóit, amely a tokaji mészárosok és hentesek számára fogalmazott meg kiváltságokat, vagy éppen egy új, földesúri használatban lévő legelőnek a város lakosai részére történő átengedéséről, az iskola birtokában lévő szőlők kilenced, tized és hegyadó alóli mentességéről, a bordézmával és a földesúri borfoglalásokkal kapcsolatos szokások megerősítéséről, a tokaji református prédikátort korábban megillető szombat napi révjövedelemnek a visszaadásáról rendelkezik.*

Ezen tanulmányban az említett privilégiumlevelek közül többnek teljes szövegét közöljük, valamint ezekkel összefüggésben egy átfogó kép kialakítására törekszünk a tokajiak mindennapjait meghatározó feudális viszonyokkal, szolgáltatásokkal kapcsolatban.

A világhírű Tokaji borvidék névadó települése közel egy évezredes történelmi múltat tudhat magáénak. Földrajzi helyzetéből és gazdasági szerepéből adódóan az Árpádok uralkodása óta kiemelkedő jelentőséggel bíró településnek tekinthető. Rajta keresztül futnak a Felső-Magyarországot Erdéllyel, valamint a Kárpátalját Budával és Béccsel összekötő kereskedelmi útvonalak, emellett tiszai átkelőhelyi voltából fakadóan a máramarosi bányákból érkező só, valamint a Kárpátalján és Észak-Erdélyben kitermelt épületfa tutajok segítségével a folyón érkezett meg a településre, így ezen árucikkek elosztó és raktározó központjaként funkcionált sok évszázadon keresztül. Bizonyosan már a 12. században rendelkezett földvárral, amelyet később másik kettő királyi vár építése követett, mindez azt bizonyítja, hogy Tokaj hadászati-katonai funkciója gyakorlatilag történelmének kezdetétől fogva nagy jelentőséggel bírt. Ezekhez társultak a hegyaljai szőlő és borkultúra mind határozottabbá váló társadalmi-gazdasági hatásai, melyek a dinamikusan fejlődő hegyaljai települések sorába emelték Tokajt (BENCSIK, 1997, 153).

Nem meglepő tehát, hogy mezővárosi státuszra tett szert, Zsigmond király 1420-ban kiadott ítéletlevele első alkalommal említi oppidum-ként (mezővárosként) a települést.¹ A történettudomány számos esetben foglalkozott a mezővárosi jogállás körülhatárolásával, különösen a szabad királyi városi és állapottal (civitas) kapcsolatos eltérések megállapítása végett. Ezek alapján azt mondhatjuk, hogy a mezővárosi kiváltság alapvetően három pilléren nyugodott. Ezek közé tartozott a vásártartás joga, az úrbéri szolgáltatások előnyösebb volta, és a közösség irányításában megvalósuló több-kevesebb autonómia. Továbbá ki kell térnünk a pecséthasználat jogára, amely úgyszintén a mezővárosi lét egyik meghatározó, és nem elhanyagolható külső jele volt. Tokaj az első ismert pecsétnyomóját 1594-ben vésette. A valóságban azonban e településtípushoz tartozó városok tényleges jogállásában és kiváltságai rendszerében gyakran különbségek mutatkoztak meg (BENCSEK, 1997, 154).

Fontos hangsúlyoznunk, hogy a mezővárosi státusz létrejöttében többnyire nem a királyi vagy földesúri adományleveleknek, hanem az egyre inkább formálódó szokásjognak volt meghatározó szerepe. Ezzel magyarázható, hogy Tokaj minden valószínűség szerint nem rendelkezett mezővárosi adományozó levéllel, hanem számos hegyaljai mezővároshoz hasonlóan gazdasági-hadászati szerepköréből adódóan fokozatosan tett szert erre a jogállásra (NÉMETH, 1995, 111). Első ismert privilégiumlevelei a XVI. század végéről maradtak fenn. Miksa főherceg 1598-ban kelt oklevelében többek között a következőket mondja ki: „(...) legkegyelmesebb Szentséges Felségünknek sértődésével meghagyjuk es megparancsoljuk, miképp a fentebb mondottuk esedezők szabadalmainak mostantól ezután, épp úgy, mint ezelőtt mindenkor és mindétig és az ők gyakorlatainak, szokásainak bárminemű ellenmondását mellőzzétek és amazokat legyetek kötelesek mindig helyesnek és erősnek tartani es tartozatok megtartani önálok (...)”² Még ugyanebben az évben I. Rudolf király, 1610-ben pedig II. Mátyás újra megerősítette a tokajiakat kiváltságaikban. A mezőváros előjárói a kor szokásainak megfelelően 1600-ban a csanádi püspökséggel, aztán 1610-ben a leleszi káptalannal is hitelesítették az oklevelekben foglaltakat. Számos esetben tapasztalható jelenség volt a múltban, hogy a mezővárosi közösségek újra és újra megújították privilégiumleveleiket az uralkodóval, amivel a szolgáltatások emelésére irányuló földesúri törekvéseknek kívántak gátat vetni. A kiváltságok tartalma azonban a történelem folyamán természetesen több esetben változásokon ment keresztül (NÉMETH, 1991, 29).

Tokaj legfontosabb privilégiumai, a városban lakók életét meghatározó belső szabályok, illetve a földesúrhoz fűződő viszonyrendszer elemeinek a vizsgálatában nagy segítségünkre van Tokaj város „törvényeinek és rendtartásainak könyve”, amely más hegyaljai mezővárosokéhoz hasonlóan Basta generális pusztításai (1604-1605) közepette megsemmisült, mígnem 1610. május 25-i keltezéssel a „jogtudó öregek”- akik között tarcaliak és keresztúriak is voltak az irat első oldalainak tanúsága szerint, feltehetően kiegészülve a tokaji városi tanács egykori tagjaival- újra papírra vetették (ZELENÁK, 2017, 33). Ezek a városkönyvek (protokollumok) a szokásjognak megfelelően összefoglalták az addig érvényben lévő rendtartásokat, kiváltságokat, amik a hegyaljai mezővárosok esetében láthatóan nagyfokú hasonlóságot mutatnak. (NÉMETH 1991, 30). E dokumentumokban foglalt tartalmak számottevő elemei megtalálhatóak Tokaj urbáriumában, melyek a város lakosai által a település birtokosa felé teljesítendő feudális szolgáltatásokról tájékoztatnak bennünket (ZELENÁK 2017, 33).

¹ Zelenák István: Tokaj oppidum első említése: 1420. március 12. In: Tokaji Hírek, 2020. december 15. *Zsigmond király ítéletlevele 1420. március 12.* Buda. In: MÁLYUSZ-BORSA, 2001, 1482.

² Dongó Gyárfás Géza: Tokaj városnak régi szabadalma. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez*, 1913. július, 19. évfolyam 3. szám. 201-202.

Ezen tanulmány keretében több, korábban részletesen nem publikált oklevél alapján szeretnénk képet alkotni arról, milyen újabb kiváltságokkal gyarapodtak a város lakói a 17. században, és ezekhez kapcsolódóan melyek voltak azok a feudális szolgáltatások, szokások, amik alapvetően határozták meg a mezővárosban élők mindennapjait a vizsgált korszakban. Tokaj és Hegyalja számára rendkívül viszontagságos időket hozott ez az évszázad, gyakori háborús pusztítások sújtották a vidéket, hol a császári hadaknak az erdélyi fejedelmekkel, hol a magyar felkelő csapatokkal vívott harcai érintették súlyosan a térségben élőket, és akkor még nem beszéltünk a hódoltsági területekről betörő török hadak pusztításairól. Ezért a mezőváros polgárainak élethelyzetét elősegítendő szép számmal adtak ki különféle kiváltság-mentesség- és oltalomleveleket az uradalmat birtokló nádor, a magyar király megbízásából ténykedő felső-magyarországi főkapitányok, vagy más földesurak, erdélyi fejedelmek és feleségeik. (NÉMETH, 1995, 115-116).

A tokaji uradalmat 1607. augusztus 3-án I. Rudolf étekfogó mesterének, a két évvel később nádorrá kinevezett Thurzó Györgynek adta zálogbirtokul korábban szerzett érdemeinek elismeréseként 71 590 forint ellenében (DÉTSZY, 1995, 36). 1610 június 30-án, már az uralkodói székben I. Rudolfot követő II. Mátyás akaratából Thurzó György nádor bocsátott ki oklevelet, melyben kinyilvánítja a következőket: *Tokaj mezővárosunk lakói és köteles alázattal arra kértek bennünket, hogy az ő bajaikra, amelyekbe eddig a múlt zavaros idők következtében szerencsétlenül szorítva és végső nyomorúságba taszítva lettek méltó tekintettel legyünk és őket Ő Királyi Felseje Legkegyelmesebb Urunk adózása alól kivenni méltóztassunk, hogy így egyfelől ezen szerfölött elhagyott tokaji erősség számára, valamint magunknak és ő maguknak is egyébként hasznos legyen, és a mezővárost lakni tudhassák.*” A továbbiakban Zemplén vármegye „nemzetes és vitézlő” adószedő urait nádori tekintélyéből fakadóan a mezőváros által a királyi kincstárba fizetendő adó beszédese alóli mentességéről tájékoztatja.³

Ez nem volt más, mint az ún. dica (rovásadó vagy későbbi nevén porció), amely a 16. században jött létre a kapuadó és a hadiadó összevonásával. Az állami adónak az alapja 1609-től a jobbágyporta volt, a vonatkozó törvény értelmében négy jobbágyot, vagy tizenkét zsellért kellett egy portára számítani. Az adó mértékét kétéves időtartalomra portánként 4 forintban határozták meg.⁴ Az 1635. évi 8. tc. értelmében négy saját ekével rendelkező jobbágy⁵, 1696-ban viszont négy olyan jobbágy család képezett egy portát, amelyik legalább 120 pozsonyi mérő földdel rendelkezett. (BAKACS, 1957, 76-77).

Az oklevél szövegének következő soraiban egyértelmű utalást láthatunk arra, hogy a tokaji erősség meghatározó katonai szerepéből fakadóan a mezőváros lakói életének megkönnyítése vezette a királyt, illetve nádorát a kiváltságlevél kiadására.

1610. július 4-én a nádor egy újabb oklevelet bocsátott ki. Ebben a mezőváros mészárosainak a vár ellátása céljából teljesítendő szolgáltatásait foglalja össze. Annak érdekében, hogy *„elviselhetetlen munkáktól és adóktól ne terheltesse és ne nyomassanak”* a következőképpen állapítja meg az erősség részére beszolgáltatandó élelmiszerek mértékét. Évenként 60 font tiszta fagyút és minden vágómarha után a nyelveket kötelesek felkínálni, *„másfelől kényszerítő szükség esetében bárminemű jószág és barom levágásával a várban*

³ TM TD 2002. 89. *Thurzó György nádor kinyilvánítja a tokajiak mentesítését a királyi adófizetés alól.* Tokaj, 1610. jún. 30. (latin)

⁴ 1609. évi LXII. törvénycikk

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=60900062.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1609>

⁵ 1635. évi VIII. törvénycikk

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=63500008.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1635>

közreműködni köteles.” Ezek mellett minden egyéb más adó, munka, a „postálkodás” és egyéb szolgáltatás teljesítésétől mentesíti őket, kivételt képez ez alól a szénagyűjtés⁶, melyet a város más lakosaival együtt évenként kötelesek elvégezni.⁷

A mészárosok tevékenysége természetesen a földesúr, a város és a vár népe eltartásának szempontjából is rendkívül fontos volt. A húsmérés a földesúri jogok közé tartozott. A mészárszék használata, valamint a húsmérési jog gyakorlása háromféle módon mehetett végbe. A leggyakrabban taxát fizettek a földesúrnak darabonként a húsárúsításért, vagy árenda formájában egy évi időtartalomra vették bérbe ezt a jogot a mészáros mesterek. A harmadik lehetőség pedig a két fél közötti más egyéb megállapodás alapján történő rendezését jelentette a szóban forgó kérdésnek. Ugyanakkor a mészárosok előírt kötelezettségei közé tartozott a levélhordás is. A város 1561-ben kelt urbáriumában is feladataik között említi a levélhordást, mégpedig a kapitány parancsának megfelelően a várhoz viszonyított 2 mélyföld (1 magyar mélyföld = 9400-11 300 m) távolságig terjedően. Az 1581. évi urbáriumában is szerepel ez a szolgáltatás, aminek mértéke növekszik már ekkorra, hiszen mint olvasható, nagyobb távolságra, Ruszkára vagy Kassára kell a leveleket eljuttatniuk gyalogosan, vagy lóháton (VERES, 1995, 130). Természetesen a várkapitány leveleinek a továbbítása hadászati szempontból lényeges kérdés volt. Az előbbieken fényében teljesen érthetővé válik Thurzó György nádor oklevelének azon rendelkezése, amely a „postálkodás” megterhelő feladata alóli mentességet a tokaji mészárosok kiváltságaként foglalja betűbe.⁸

A korábban említett, 1610-ben összeállított „Tokaj mezőváros törvényeit” tartalmazó rendtartásgyűjtemény részletesen ír arról, milyen tevékenységekkel kellett hozzájárulniuk a mezőváros lakóinak a vár fenntartásához. Ennek értelmében a vár építésével, felújításával kapcsolatos munkálatokban a városnak nem kellett részt vennie. Ezt ugyanis a vármegye népével végeztették el a várkapitányok. Egyedül a tiszai híd építésében, javításában volt előírva számukra a közreműködés kötelezettsége, ezért viszont vámmentességet kaptak a hídon és a réven való átkeléskor (TAKÁCS, 1991, 38). *„Hasonlatosképpen az felbontásában és szedésében, mivelhogy mi is járjuk az hidat minden fizetés nélkül. [...] mikor elszakadott vagy éjjel, vagy nappal szorgalmatosan rajta voltonk és helyére segítettük állatni, mivelhogy mi semmi réhpénzzel nem tartoztonk.”*⁹ Az 1772-es vizsgálat is szól róla, amiből következik, hogy a későbbiekben is rendelkeznek ezzel a kiváltsággal. *„A város lakossainak a Hidason és Hidon minden pénzfizetés nélkül által járnai (szabad), akár mit maga szükséges hasznára behozni, ehhez járul maga mesterségének folytatása is [...] terhes szekerek kivévén csupán questus (kereskedés) fejében célzott menetelét”* (BENCSEK, 1997, 157).

Az időközben rendkívül romlott állapotba került vár felújítása a zálogbirtokos Thurzó György számára is nagy teherként jelentett, minek következtében 1609. május 11-én a bicsei kastélyában megfogalmazott levelében a Szepesi Kamara tudomására hozza, hogy véleménye szerint az erősség felújítása nem kizárólag az ő feladata: *„Tokaj vára ... minemű szakadozott, pusztult és épületlen állapattal légyen, az kegyelmeteknél, s mindeneknél nyilván vagyon, megépíttetése nem minket, hanem ő fölségét, az kié a proprietas (tulajdon), illeti, de minthogy igyekeznénk azon, azmíg kezünknel vagyon az az hely, hogy azmennyire lehetne, építtetnénk meg, s napról napra ne veszne, romlana, és azkit most kevesebb költséggel be*

⁶ Erről részletesen rendelkezik a nádor egy másik, 1610. július 4-én kiadott oklevelében, melyről a későbbiekben teszünk említést.

⁷ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. *Thurzó György nádor megállapítja a tokaji mészárosok szolgáltatásait.* Tokaj, 1610. július 4. (latin)

⁸ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. *Thurzó György nádor megállapítja a tokaji mészárosok szolgáltatásait.* Tokaj, 1610. július 4. (latin)

⁹ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 96.

érmé ember, ezután nagyobb munkával s költséggel ne kellenék azt véghez vinni. (...) De azmint értjük, kegyelmetek, nem tudjuk ki tanácsából, semmit sem akar praestálni (nyújtani, szolgáltatni), és annak a helnek megépítésére gondot sem akar viselni, azt mondván, hogy mi assumaltuk (vállaltuk) volna annak megépítésének terhét. Mely dolgon bizonyára nem kevésbé csodálkozhatunk, ki lehet az, azki az mi privilégiumunkat látta, és kegyelmeteket ilyen mód nélkül informálta arról az dologról. De sokkal nagyobb csudánk lehet azon, hogy kegyelmetek azt el is hitte, hogy mi olyan nagy és fő helnek építését magunkra vállaltuk volna, holott meggondolhatja kegyelmetek, hogy Tokaj várának meg építése nem egy urat, hanem egész országot s fejedelmet illet” (DÉTSHY, 1995, 37). Thurzó György kérelmének meg lett az eredménye, ugyanis 1609. szeptember 10-én II. Mátyás levélben tudatta a Szepesi Kamarát arról, hogy a vár helyreállítására építész küldött Tokajba (DÉTSHY, 1995, 37).

A nádor Tokaj várában 1610. július 4-i keltezéssel egy másik oklevelet is adományozott a mezőváros lakóinak, amelyben egyfelől számos új kiváltságban részesítette őket, azonkívül pedig a feudális szolgáltatásairól is részletesen rendelkezett. A dokumentum egy aláírás és pecsét nélküli átirat formájában őrződött meg az utókornak. Az okirat első pontjában az szerepel, hogy elengedi a tokajiak régi időkre visszatekintő, a földesúr részére fizetett évi 20 magyar forint értéket képviselő cenzusát (Szent Márton adóját)¹⁰. Az oklevél második részében olvashatunk az előírt, teljesítendő kötelezettségeikről, amikből megtudhatjuk, hogy az elengedett cenzus fejében az allodiális (a földesúr saját kezelésében lévő) szőlők művelésének minden munkafázisát, -kivételt képez a venyigék összegyűjtése, és hazaszállítása- „hiány nélkül a lehető legjobban” el kell végezniük. Ezen túlmenően a „Fegyveres rétnek nevezett” mező lekaszálásával is tartoznak aratás előtt, abban az esetben, ha az árvíz ezt megakadályozná, akkor aratás után kell következnie a munka teljesítésének, és az összegyűjtött széna elszállításának. Harmadszor arról rendelkezik a nádor, hogy minden esztendőben egy kocsi, vagy egy szekér tüzelőfát 60 súlyegységnyi mértékben szükséges a tokaji várba szállítaniuk, „Ami pedig a konyha dolgokat (élelmiszereket) illeti, ha jelen vagyunk, annyi kakast, ludat, tojást és egyéb élelmiszert kötelesek adni, amennyit eddig is adtak. Ez a rendelkezésünk érvényes addig, amíg élünk, de érvényes örökösünkre vagy utódunkra is.”¹¹

A továbbiakban sorra vesszük, milyen kiváltságokat foglal még magába a dokumentum a Szent Márton adójának elengedésén kívül. A 2. pontban olvashatunk a Bodroghközben elhelyezkedő Nyáras Lapácának nevezett mezőnek, amit addig „a mi szükségletünkre, valamint Magyarország katonasága és lovassága számára tartottunk”, a tokajiak részére takarmányozás céljára történő átengedéséről. A következő bekezdésben szerepel, „Ha valaki Tokaj város lakói közül valamelyik községben a saját szükségletére fát vásárol, s azt haza akarja szállítani, szállítási díjat (hajón) ne fizessen.” Viszont a jobbágyok számára kötelező a szállítási díj megfizetése. Aztán a harmincadfizetés tekintetében részesíti kiváltságban a mezővárost, nevezetesen: „Bármely közösség, amelynek az a feladata, hogy Tokajba szállítson, vagy itt vásároljon, vagy eladjon bizonyos használati tárgyakat, harmincadot nem köteles fizetni, ha azonban innen elszállítja, akik pedig kiszállítják az árut, azok kötelesek a harmincadot megfizetni. A továbbiakban a napszámosfogadás kérdésében a tokaji szőlőbirtokosok érdekében hagyja meg: „a város valamennyi lakója, a nemesek és a szabadosok az alábbi rendet tartásuk be. Azonos munkáért azonos napi bért kell megállapítani. Ne merészeljen senki sem a városiak határozatával szemben a bért növelni, s ezáltal a

¹⁰ Szapolyai János birtoklása alatt 12 forint volt, amit Serédi Gáspár 40 forintra emelt, majd Némethi Ferenc 20 forintban határozta meg az értékét. In: MNL OL U. et C. Fasc. 089. No. 002. *Bona propria Arcis Tokaj 1564.*

¹¹ TM TD 77. 19. 1. Thurzó György nádor, mint Tokaj földesura kiváltságokban részesíti a tokajiakat, és meghatározza szolgáltatásaikat. Tokaj, 1610. július 4. (latin)

napszamosokat magához csalogatni. Végül az utolsó bekezdésben erősíti meg a város szabad bíraskodási jogát, miszerint a „*rablókat, az útonállókat, a fosztogatókat*” elfoghatják, és ítélkezhetnek felettük.¹²

A szénakaszálás szolgáltatásának teljesítése a korábbiakban nem volt szokásban a városban, ezt látszik alátámasztani Tokaj 1610-ben papírra vetett „törvénykönyvének” (rendtartásgyűjteményének) rendelkezése, amely azt mondja ki, hogy szénakaszalással a tokajiak soha nem tartoztak a földesúrnak. (Ez így nem felel meg a valóságnak, hiszen az 1565. év urbárium arról számol be, hogy a Serédiék a tokajiak hagyományos 1 napi kaszálási robotját korlátlaná tették.)¹³ Az 1674. évi urbárium viszont Thurzó György előbb említett határozatának megfelelően már újra tartalmazza a szóban forgó szolgáltatás teljesítését.¹⁴

Míg a tokaji „Palotához”, valamint a „Zeleméri Kúriához” kapcsolódó gazdasági udvarok elsősorban a szőlészet és a borászat célját szolgálták, addig a rakamazi allodiális centrumban¹⁵ a gabonatermesztés és állattenyésztés volt a fő tevékenység, (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 96) mely utóbbiban használta fel az uraság a lekaszált szénát.

A szénakaszáláson kívül viszont hagyományosan a teljesítendő robot kategóriájába tartozott a földesúr majorságát képező négy szőlő, „a Palota, a Mézes mál dülön lévő Barát, a Német vagy Lisztes, és a Szeremi” művelése. E négy birtokrész „*nyitásával, metszésével, venyige hányásával, kétszer megkapálásával, kötözésével, megszedésével és beszedésével az város népe tartozott. Mikor pedig homlítottak ez szőlőkben, az udvarbírák és tisztartók megfizetettek az homlítóknak és most is tartoznak. Annakelőtte pedig minden mivétől megfizetettek, míg magyar bírta Tokait, hanem az németek idejebeli tisztartók veszték el.*”¹⁶ Ugyanakkor kiderül az is a dokumentumból, minthogy a város természeti adottságaiból adódóan nem rendelkezik szántóföldekkel, a város lakosai sem őszi, sem pedig tavaszi vetéssel és szántással sem tartoznak a földesúrnak.¹⁷ A „Tokaj törvénykönyvében” foglaltak alapján a szőlőkben a homlítás elvégzése után a földesúr az udvarbírák vagy a tisztartók révén fizetésben részesítette a tokajiakat. Erről az 1561. évi urbárium is beszámol: „*Vallják pedig azt is az polgárok, hogy soha Nemethy Ferenc idejében homlítással nem tartoztak, hanem pénzért homlították az szőlőket.*”¹⁸ Az 1610. évi törvénykönyvben foglalt megállapításból kiindulva arra következtethetünk, hogy a tokajiak a robotszolgáltatás vonatkozásában sajátos helyzettel bírtak korábban. Eszerint az 1561. évi urbáriumban is megemléített négy majorsági szőlő minden munkájának az elvégzése nem ellenszolgáltatás nélküli munkát jelentett, hanem olyan kötelezően teljesítendő robotszolgáltatást, amit az uraság megfizetett. Ezt tehát lényegében fizetett robotnak vagy kötelező bérmunkának is nevezhetjük. Schwendi Lázár császári kapitány 1565-ben foglalta el Tokaj várát az időközben Szapolyai János Zsigmond oldalára átpártolt Dobó Zsófiától, és várkapitányától Némethi Ferentől, így az egy kisebb megszakítással¹⁹ a korona birtokába, a Szepesi Kamara igazgatása alá került egészen 1607-ig. Később a népi emlékezet úgy tartotta számon, hogy az

¹² TM TD 77. 19. 1. *Thurzó György nádor, mint Tokaj földesura kiváltságokban részesíti a tokajiakat, és meghatározza szolgáltatásaikat. Tokaj, 1610. július 4.* (latin)

¹³ MNL OL U. et C. Fasc. 081. No. 010/c. *Urbarium Domini Tokayensis 1565.*

¹⁴ MNL OL U. et C. Fasc. 115. No. 018. *Inventarium 1688.*

¹⁵ A rakamazi majorság 1660-ban elpusztult, a források majd csak 1706-ban tesznek említést a rakamazi major egy újonnan épült udvarházáról. In: ULRICH, 2003, 13.

¹⁶ *Tokaj mezőváros törvényei 1610.* In: NÉMETH, 1990, 95.

¹⁷ *Tokaj mezőváros törvényei 1610.* In: NÉMETH, 1990, 95.

¹⁸ *Tokaj 1561. évi urbárium.* In: NÉMETH, 1990, 126.

¹⁹ 1606. márciusában, a szabadságharc alatt Bocskai István hadainak sikerült bevenniük a várat, majd a fejedelem halálát követően, 1607-ben újra az uralkodó, I. Rudolf fennhatósága alá került, mígnem ugyanebben az évben Thurzó György kapta meg zálogbirtokként. (In: DÉTSHY, 1995, 36.)

előzőekben említett időintervallumban (vagyis a „német tisztartók” igazgatásának ideje alatt) történt változás a robot tekintetében, miszerint csak a homlítás után jár fizetség a tokajiaknak. Mindenesetre az 1573. évi urbárium már nyolc szőlőnek (Koczagh, Nylas, Lisztes, Barath, Szeremy, Polyankas, Fekete, Kulczar) pénzért, háromnak pedig (Palota, Jozan, Nyulas) fizetés nélküli művelési kötelezettségét írja elő. 1581-ben viszont már négy szőlő (Lisztes, Barát, Szerémi, Palota) művelése-beleértve a homlítást is- ingyenmunkával történt, az urbárium csak a Nyulasban végzett munkáról írja, hogy fizetség jár a tokajiaknak (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 92).

A majorsági szőlők száma a 16. és a 17. században tehát bizonyos mértékű változáson ment keresztül²⁰, ez azzal magyarázható, hogy a földesurak eladományoztak egy-egy birtokot vagy éppen újakra tettek szert (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 88). A szőlőrobot jelentőségének egyértelmű csökkenése tapasztalható a vizsgált korszakban, sőt a 17. század derekán több hegyaljai mezővároshoz hasonlóan újra visszatérnek a bérmunka alkalmazására a nagy körületekintést és szakértelmet igénylő tevékenység esetében a motiváció és a hatékonyság növelése érdekében (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 95). Ezzel párhuzamosan, mintegy a bérmunka fedezéséhez szükséges költségek finanszírozása céljából az évszázad második felétől válik Hegyalján jellemző tendenciává a földesurak kezdeményezésére a robotnak és egyéb szolgáltatásoknak pénzben vagy borban fizetett taxában való megváltása (ULRICH, 2003, 30). Mindezek mögött nem utolsósorban a munkaerőhiány állt. Hegyalja szerte általánossá vált, hogy a földesurak más vidékekről vezényelték ki jobbágyaikat tokaji szőlőmunkára, a 17. században a borvidéken munkát vállalók jelentős hányada a tájegységen kívülről, Szabolcsból, illetve Dél-Zemplénből érkezett (OROSZ, Társadalmi tagozódás..., 1995, 100). Ehhez társult persze általában a pénz szerepének a növekedése, illetve az a tény, hogy a nagy árutermelő allódiomok, a Rákócziak birtokainak korszerűsítése, új földjeik megvásárlása, egyre gyarapodó számú uradalmi alkalmazottainak fizetése, illetve az ugyancsak a bérmunkára alapozódó extraneusok²¹ szőlőbirtokai keltette piaci verseny újabb és újabb pénzüvedelmek felhalmozását követelte meg. Az előzőekben vázolt folyamatokat támasztja alá egy 1697-ben kelt, a tokaji allodiális szőlőket, valamint a hozzájuk kapcsolódó szakmánybéreket tartalmazó összeírás. Ez alapján egyértelműen látható, hogy az évszázad végén valamennyi majorsági szőlő művelése már nem robotban, hanem szakmányban történt.²² Ugyanakkor az 1660-as évektől tapasztalható instabil politikai folyamatok, háborúk, az általános elszegényedés, a jobbágyok számának csökkenése és szökése szintén a taksálás elterjedésének irányába mutattak. Ily módon tehát nem csupán a robotszolgáltatás és egyéb szolgáltatások pénzzel való megváltása történt meg,²³ hanem gyakran került sor a személyes szabadság elnyerésére is (ULRICH, 2003, 30).²⁴

---

²⁰ 1686-ban a következő szőlők tartoztak a Palota Kúria gazdasági udvarhoz: Palota, Óvári, Szerémi, Messzelató, Hétszőlő, Barát, Német. A Zeleméri Kúriához: Izsák, Vitéz, Nagy Kanducz, Keskeny ág, Zsoltár. In: OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás...1995, 89-90. 1688-ban pedig a következőképpen alakult a szőlők megoszlása: Palota Kúria: Palota, Szerémi, Messzelató, Hétszőlő, Barátszőlő, Német

Zeleméri Kúria: Nagyszőlő, Vitéz, Izsák, Óvár, Keskenyág, Kis-Oltár, Klastrom feli. In: ULRICH, 2003, 144.

²¹ Vidékiek, idegenek. Azok a személyek, akik nem tartoztak a mezőváros közösségéhez.

²² 1697-ben a következő szőlők tartoztak a tokaji allodiális birtokokhoz: Német, Baráth, Hét szőlő, Szerémi, Messzelato, Palota, Nagy, Vitéz, Óvár, Klastrom feli, Soltár In: MNL OL U. et. C. Fasc. 083. No. 110. *Allodiális szőlők összeírása 1697.*

²³ Az 1673. évi urbárium 16, az 1688. évi 24 robotra kötelezhető jobbágyról tesz említést Tokajban. In: OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás...1995, 95.), 1692-ben pedig mindössze 11 jobbágyot írtak össze a városban, akik közül 2 taxás és 4 halász volt. In: ULRICH, 2003, 31.

²⁴ Míg 1598-ban Tokaj népességét kizárólag 163 jobbágycsalád alkotta, addig 1640 és 1648 között 74 jobbágy- és 159 egyéb társadalmi kategóriához tartozó család, 1689-ben pedig már csak 28 jobbágy és 195 egyéb társadalmi kategóriához tartozó család képezte. In: OROSZ, A hegyaljai mezővárosok...1995, 63.

Mivel Tokaj területén nem voltak szántóföldek, ezért a tokajiak szántórobottal nem tartoztak a földesúrnak, viszont a fentebb említett, és Thurzó György által bevezetett, a rakamazi Fegyveres, vagy Német elnevezésű rétre vonatkozó szénahordás robotját a 17. században mindvégig megkívánták az uraságok (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 96).

Az igásrobot is az előírt feudális szolgáltatások közé tartozott, 1561-ben minden két lóval vagy ökörrel rendelkező tokaji jobbágnak teljesítenie kellett hetente egy napos időtartalomban. Az igásrobotra kötelezett jobbágyok száma nem volt jelentős a 17. század végén, egy 1689. évi összeírás a 28 jobbágycesaládból csak négyet említ, amely állatokkal rendelkezett (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 98).

A földesúr, illetve a vár számára teljesített fahordás kapcsán mint láthattuk, lényeges változást tartalmaz Thurzó György 1610. július 4-én kelt oklevele. Hiszen az abban leírtaktól eltérően a nem sokkal korábban írásba foglalt „törvénykönyv” egyértelműen ezen szolgáltatás alóli mentességükben biztosítja a tokajiakat: „Az fahordástól is mi eleitől fogván üresek voltonk, hanem az keresztúriak, ladániak, és tartzaliak vitték véghez, mikor Tokaihoz szolgáltanak.”²⁵ Az 1635. évi urbáriális összeírásban²⁶ és az 1640. évi urbáriumban már szerepel az említett rendelkezés, hiszen az utóbbi dokumentum 60 szekér fának a rakamazi erdőről való szállításáról, mint teljesítendő munkakötelezettségről tesz említést.²⁷ Ugyanakkor az 1610. évi rendtartásgyűjtemény tartalmazza az udvarbíró veteményes kertjének,²⁸ az 1640-ben kelt urbárium pedig a kúria, a kertek és a portus körül végzendő kézimunkák teljesítését is.²⁹

1616. karácsonyán Thurzó György nádor meghalt, miután özvegye Czobor Erzsébet és fia Imre lett a zálogbirtok ura (DÉTSZY, 1995, 40). 1619. augusztus 19-én Thurzó Imre oklevélben nyilvánította ki a tokajiak akkoriban vásárolt „Aly” nevű szőlőjének az eximálását (mentességet nyert a dézsma (kilenced és tized) fizetése alól). Az oklevél szövege szerint a város népének az ő irányában megmutatkozó hűségének és engedelmességének fejében tanúsított „jóakaratumknak és kegyelmünknek” megfelelően mondta ki a tokajiak által akkoriban vásárolt, fent megnevezett, a Mézesmál dűlőn fekvő szőlőnek a mentesítését. Az irat részletesen tájékoztatást ad hollétéről, napnyugat felől a Nagyfalun lakó Hegedűs Pál szőlője, napkeletről Tokaj városa, délről az „Orszagh uttya”, északi irányból pedig egy közönséges szekérút határolja.³⁰ Ezen mentesítő levél alapján is következtethetünk arra, hogy Tokaj városának magistrátusa más egyéb mezővárosi communitasok tanácsához hasonlóan rendelkezett szőlőbirtokokkal az évszázad folyamán. Az 1610. évi rendtartásgyűjtemény a következőképpen rendelkezik a város tulajdonában lévő szőlők vonatkozásában a dézsmálásról: „az város szőlejéből soha dézmát nem adtonk, hanem szabados volt eleitől fogva.”³¹ Így tehát Thurzó Imre oklevele Tokaj városának ezen korábbi időktől fogva létező kiváltságát újította meg.

A városhoz tartozó szőlőtermő helyek birtokjogi tekintetben a koraújkorban már bizonyosan három kategóriára tagolódtak. Léteztek úgynevezett szabad szőlők, kerti szőlők és dézsmás szőlők. Feudális kötöttséggel csak ez utóbbi szőlőtípus volt terhelve, a másik kettő után nem

²⁵ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 96.

²⁶ MNL OL U. et. C. Fasc. 059. No. 006/b. A tokaji uradalom urbáriális összeírása 1635.

²⁷ A tokaji uradalom urbáriuma (A kamarai birtoklás idejéből) 1640. szeptember 1. In: MAKKAI, 1954, 375.

²⁸ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 96.

²⁹ A tokaji uradalom urbáriuma (A kamarai birtoklás idejéből) 1640. szeptember 1. In: MAKKAI, 1954, 375.

³⁰ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. Thurzó Imre által kiadott oklevél a tokajiak Aly nevű szőlőjének eximálásáról. Tokaj, 1619. augusztus 19.

³¹ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 120.

kellett dézsmát fizetni. Természetesen a szőlőterületek legnagyobb része dézsmás jogállású volt, ehhez képest viszont sokkal nagyobb értéket képviseltek a szabad szőlők, amelyek birtokosai többnyire a főnemesség, valamint a rangos középbirtokos nemesi családok soraiból kerültek ki.³² Ezen birtokok legnagyobb hányada a Kopasz-hegy oldalában helyezkedett el, mint a város környezetének lekedvezőbb fekvésű szőlői, melyeken a legkiválóbb borok elkészítéséhez termelték a nemes gyümölcsöt (BENCSEK, 2003, 55). A kerti szőlők aránya a másik két szőlőtípushoz viszonyítva elhanyagolható volt, ezek általában a jobbágytelek tartozékai voltak, és főképpen a város belső területeihez közel feküdtek (GULYÁS, 2017, 78). Az egyes szőlőtípusok lényegében bármelyik társadalmi réteghez tartozó személyek birtokában előfordulhattak, természetesen birtokosként jelent meg maga a város is, mint a fentebb említett oklevél is utal rá, de léteztek például olyan dézsmás szőlők, amelyek nemes ember kezén voltak (BENCSEK, 1995, 42). A szőlőket elidegeníthették, illetve birtokosaik szabadon végrendelkezhettek felettük (ULRICH, 2003, 85). A dézsmás szőlők felszabadítása, vagyis mentesítése a terményjáradék beszolgáltatása alól, uralkodói, vagy földesúri jog volt. A dézsma szedésének módjáról részletesen beszámol Tokaj 1610. évi „törvénykönyve”. Ebben többek mellett a következőket olvashatjuk: *„Mikor az dézmálást elkezdik, minden dézmáló embernek oda kell menni és az nótáriussal felkeresteti amennyi cseber, köből és itsze bort az egész szüretkor odahordott és felíratott, azokat egyben summálván, az földesúr számára ötödét veszik.”*³³ A szőlőtelepítés ösztönzése érdekében a tokajiak régi szokásjogai közé foglalták a földesurak, hogy az újonnan ültetett szőlők birtokosai, mivel a palántázás munkafolyamata „sok fáradsággal” jár, a termőre forduláshoz képest viszonyított tizenkét esztendő elteltéig mentességet kapnak a dézsmaadás terhe alól.³⁴ Természetesen ezen járadék szedésének a módja Tokaj urbáriumában is szerepel. Az 1561. évi urbáriumban a következők állnak: *„Szőlőhegyek vagyon, mely terem gyönyörűséges jó bort, melyből adnak az várhoz dézmában ötödbort az kilencedet és tizedet.”* Ehhez pedig hozzáfűzik: *„Az egri püspököknek pedig semmit nem.”*³⁵ Az 1573-ban megfogalmazott urbáriumban pedig így írnak róla: *„Szőlőhegyek vagyon jó, mely fő borokat terem, azokból adnak ötödbort Tokaji várhoz, úgymint kilencedet és tizedet.”*³⁶ Ezekből a leírásokból kitűnik, hogy a szőlőterületek után beszolgáltatott dézsma a földesúri kilencedet és az egyházi tizedet foglalta magába, tehát a két járadékot összevonva szedték be, ennek megfelelően találkozhatunk a nona (ötödöröszt dézsma, vagy ötödbor) említésével is a korabeli dokumentumokban (BENCSEK, 2003, 54). Az előzőekben leírtak szerint az egri püspök a tokajiak dézsmájából nem részesült a 16. és a 17. század folyamán, mivel az uradalom bérelte az egyházi tizedet, így a kilenceddel együtt ezt is beszedhette (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 106). A fentiekben megfogalmazottakat támasztják alá az 1610. évi „törvénykönyv” további sorai is: *„Az mi városunkból mi máshová sem ötödbort, sem majorság borát, ki az földesúré, nem hordottonk, hanem nagy kedvesen jó innya való bort az kamorás urak számára Cassáig vittünk. (...) dézmabort sehová nem vittünk.”*³⁷

Az extraneusok a dézsmásoknak, illetve a város szolgálainak kötelesek voltak egy-egy köből bort fizetni a dézsma beszedésének alkalmával, amennyiben nem a dézsmaháznál kívánták kiegyenlíteni ezt a járadékot, hanem saját szőlőjükben, présházukban.³⁸ Ugyanez a kötelezettségük az évszázad végén is érvényben volt, miszerint a dézsmálást végző

³² 1626-ban a szabad szőlők aránya Tokajban körülbelül 25.6%, 1676-ban 28.6%, 1688-ban, 26%, 1696-ban 24.95 % volt. In: ULRICH, 2003, 96-97.

³³ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 119.

³⁴ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 120.

³⁵ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 127.

³⁶ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 131.

³⁷ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 96.

³⁸ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 120-121.

személyeknek, köztük a nótáriusnak is kellett juttatniuk az említett fizetségből.³⁹ Ezen kívül az extraneusok számára a dézsmás szőlőjük után- függetlenül attól, hogy éppen jobbágy vagy nem jobbágy állapotú személyek voltak (OROSZ, A hegyaljai mezővárosok..., 1995, 50)- még elő volt írva az ún. hegyvám vagy ferton megfizetése is, melyet a dézsmások felé kellett kiegyenlíteni, és jelentett természetben egy köből abrakot egy kappannal, vagy két tyúkkal, továbbá négy kenyeret és „tizenként pénzt” (12 dénárt). Arra is megvolt a lehetőség, hogy a fertont teljes egészében pénzben váltsák meg, mégpedig 72 dénár értékében.⁴⁰ A beszedett dézsmából természetesen a város prédikátora⁴¹ is részesült, 1570-ben 8 hordó⁴², 1573-ban viszont már csak négy hordó⁴³, az 1610. évi „törvénykönyv” alapján pedig 35 cseber⁴⁴ bor mennyiségben.⁴⁵ Ez a járandósság az 1688. évi urbáriumban is fel van tüntetve. Ehhez képest 1696-ban, Rákóczi Ferenc földesurasága idején változást tapasztalhatunk, ugyanis ekkor a dézsmából újra 8 hordó bort és minden dézsmaadó gazdától 1-1 cseber bort kellett juttatni a prédikátornak (ULRICH, 2003, 93). Mint az 1610. évi „törvénykönyvből” kiderül, minden dézsmás szőlővel rendelkező birtokos -beleértve az extraneusokat is- egy-egy köből bor átadásával tartozott a városnak dézsmaszedés idején.⁴⁶ Ugyanígy egy-egy köből bort volt szükséges adniuk a szőlőbirtokkal rendelkező tokaji lakosoknak a prédikátor részére, fél-fél köből bort⁴⁷ pedig a harangozónak.⁴⁸ A szőlővel nem rendelkező tokajiak a bor kiváltásaképpen negyven dénárral tartoztak a lelkésznek. A házas embereknek mindezek mellett 5 dénárt, vagy egy icce bort is kellett juttatniuk számára. Mindezen felül a lovas katonák a szokásjog szerint minden ló után évi egy-egy forintot, a gyalogosok pedig minden forint után egy dénárt fizettek a papnak (OROSZ, Társadalmi tagozódás...1995, 91). A „scholamesternek” viszont nem csupán a tokajiak tartoztak egy-egy köből bort juttatni, hanem az extraneusok is, sőt akik szőlővel nem rendelkeztek, szintén kötelezve voltak 25 dénár megfizetésére.⁴⁹ Az az extraneus, aki dézsmá idején marháját a szőlőhegyre hajtotta (függetlenül az állatok számától), büntetésül „negyven pénzt” tartozott fizetni, aminek fele a „város szolgáját” illette meg. Ha pedig „itt való emberé lesz a marha, minden marhaszámtól öt-öt pénzt vesznek, annak is fele az dézsmásé, fele az város szolgájáé.”⁵⁰

A dézsmaszedés módja szabályozott keretek között zajlott. Mindig szüretkor szedték és nem szőlő, hanem a termés egy ötöd részének megfelelő mennyiségű must formájában kellett leadni a földesúrnak a kijelölt dézsmahelyen. A törköly és a must különválasztása már a szőlőhegyen szűrőkas használatával megtörtént, amelyen átengedték a csömöszölt szőlőt. (Orosz, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 103) A dézsmáltatás alkalmával fontos szerep hárult a „törkölylátókra” és a „kádszűrőkre”. Az ő feleadatuk volt ellenőrizni a begyűjtést, hogy a szőlő részfeldolgozása során megfelelőképpen összenyomták-e az adózók a

---

³⁹ MNL OL U. et. C. Fasc. 013. No. 024 /a. Tokaj urbáriuma. 1698.

⁴⁰ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 120.

⁴¹ A 16. század derekán jelenik meg Tokajban a reformáció, miután a város lakosságának túlnyomó többsége áttér a református hitre. Ezzel magyarázható, hogy a 16. és a 17. században több urbárium, a város 1610. évi törvénykönyve, valamint I. Rákóczi György 1644. április 3-án kelt oklevele is kizárólag a református lelkészről (prédikátorról) tesz említést. In: OROSZ, Társadalmi tagozódás...1995, 91.

⁴² MNL OL U. et. C. Fasc. 097. No. 023. Tokaj urbáriuma 1570.

⁴³ Tokaj 1573. évi urbáriuma. In: NÉMETH, 1990, 131.

⁴⁴ 1 cseber 50.904 liternek, egy budai cseber pedig 42.42 liternek felel meg. In: ULRICH, 2003, 212.

⁴⁵ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 101.

⁴⁶ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 120.

⁴⁷ Akinek szőlőbirtoka nem volt, annak 12 dénárt kellett a harangozónak fizetnie. In: Tokaj mezőváros törvényei 1610. NÉMETH, 1990, 102.

⁴⁸ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 102.

⁴⁹ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 101-102.

⁵⁰ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 121.

szőlőszemeket a must kifolyatása céljából, vagy pedig esetleg a dézsma mértékének csökkentése érdekében nyomatlan szemeket is rejtettek a törköly alá (BENCSEK, 2003, 54).

Az 1650-es években a földesurak és a szőlőtermelők között vita bontakozott ki abban a kérdésben, hogy az aszúszemekre vonatkozik-e a dézsmaadás kötelezettsége. Amikor a földesúri birtokok tisztjei kísérletet tettek arra, hogy a mezővárosi polgárok és jobbágyok dézsmás szőlőiben még a szüret kezdete előtt összegyűjtsék a legérettebb fürtöket, valamint a „fekete és aszú szemeket”, az érintettek egyenesen a királyhoz fordultak panaszukkal. (ZELENÁK, 2012, 65) Hiszen sem a korabeli törvényekben, sem pedig Tokaj mezőváros rendtartásaiban, urbáriumában, és egyéb irataiban nem történik említés az aszúszemek dézsmálásáról. A szőlőtermelők érvelése szerint még az egykor a jobbágyterheket fokozó Némethi Ferenc idejében sem kellett kilencedet és tizedet adniuk az aszúszemek után, így tehát ennek követelése nem jogos (ZELENÁK, 2012, 66). Végül az 1655. évi 79. törvénycikk tett pontot a vitás kérdésre, mely kimondta, hogy véget kell vetni ennek a földesúri túlkapasznak: „*Határozták, hogy ezek, mint sérelmesek, jövőre szünjenek meg.*”⁵¹ Az aszúdézsmá szedése alóli mentességüket a mezőváros lakói még egy évszázadon keresztül megőrizték, az 1774-ben kelt urbárium számol be arról, hogy 1755-től már kötelezővé vált az aszúszemek után hetedet adni: „*Eddig aszú szőlőből pedig semmit sem...most pedig az 1755. (évtől) mind borból, mind pedig az aszú szőlőkből kéntelentetik hetedet adni*” (ZELENÁK, 2012, 67).

1622-ben a tokaji vár és a hozzá tartozó uradalom Bethlen Gábor birtokába került. Ezen esemény közvetlen előzményeként 1619. szeptemberében Bethlen, mint erdélyi fejedelem az európai protestáns hatalmakkal szövetségben megindította hadait a II. Mátyást Magyarország trónján váltó II. Ferdinánd ellen. Miután híve, Rákóczi György elfoglalta számára Kassa városát, a fejedelem a városba tartván átkelt a Tiszán, és Tokaj várát is fennhatósága alá vonta, majd meghagyta a várnagyi tisztségében időközben az ő támogatójává lett Abaffi Miklóst, akit később szolgálataiért birtokadományokban részesített. Az 1622. január 7-én megkötött bécsi egyezmény értelmében II. Ferdinánd kénytelen volt hozzájárulni ahhoz, hogy Bethlen 300 000 forint ellenében kiváltsa Tokaj várát és tartozékait a Thurzóktól. Ezen összeg jelentős részének a megfizetését ráadásul a király vállalta magára. A fejedelem pedig 1622. április 12-ben kötelezvényben biztosította Thurzó György özvegyét a zálogösszeg hátralékos részének kiegyenlítéséről (DÉTSHY, 1995, 40).

Bethlen Gábor földesurasága alatt a fennálló háborús viszonyoknak megfelelően nagy hangsúlyt fektetett a vár állapotának javítására. Mint a korabeli források beszámolnak róla: „*építésére és emelésére hatalmas tömegű anyagot hordatott össze és a mai napig is hordanak.*” (DÉTSHY, 1995, 41). Az ő kezdeményezésére erősítették meg a későbbiekben Bethlen-bástyaként említett védművet a külső vár ÉNY-i sarkánál. A kiváló minőségű tokaji borokat a feszült diplomáciai helyzetben reprezentációs célokra is előszeretettel használta. 1625. januárjában mintegy 50 hordónyi bort küldött Eperjesre, kedveskedni akarván II. Ferdinándnak. A tokaji szőlőkből adományokat is juttatott, így például 1629-ben, amikor a Mézesmál dűlön fekvő 6 300 forintos értékű Hétszőlőt a gyulafehérvári kollégiumnak adta (PAPP, 1995, 70). A fejedelem érzékelve a mezőváros katonai és elsősorban a bor révén megnyilvánuló gazdasági jelentőségét, több kiváltságlevelet is adományozott a tokajiaknak.

---

⁵¹ 1655. évi LXXIX. törvénycikk

<https://net.jogtar.hu/ezet-ev-torveny?docid=65500079.TV&searchUrl=/ezet-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D21>

1626. május 20-án⁵² kiadott oklevelében arról rendelkezik, ha valaki Tokajba szemes terményt hoz be, a piacon három napig lehetősége van szabadon árulni, utána viszont a maradékot a városból nem viheti ki, hanem köteles leadni a város magtárába. A továbbiakban kitér arra is, pontosan milyen terményekre vonatkozik a megállapítás: [...] *akármennyi terményt (gabonaféléket), ti. búzát, rozstot, árpát, zabot, kölest, lencsét, borsót, babot, puhított kendert és más föld termését*". (BENCSIK, 1997, 157). Ezzel a privilégiummal a cél a monokulturális, elsősorban szőlőtermesztésre alapozódó város és a környező vidék gabonafélékkel való ellátása volt (NÉMETH, 1995, 116).

Természetesen már korábban is léteztek olyan rendelkezések, amelyek a vásározás, illetve a piacoltatás szabályait foglalták össze. Tokaj minden valószínűség szerint, mint mezőváros, már 1420-ban rendelkezett vásártartási joggal. A városban a következő napokon voltak országos vásárok: Gyümölcsoltó Boldogasszony (március 25), Keresztelő Szent János (június 24), Szent Anna (július 26), Szent Mihály (szeptember 29), Simon-Júda (október 28), és Tamás napján (december 21). Ez utóbbiakon kívül a helyi kereskedelmi élet meghatározó eseményei a heti piacok voltak, ezek megtartása azonban nem igényelt különösebb szabadalmat, hanem a földesúr engedélyéhez voltak kötve. Egy héten több napon is rendeztek piacokat, ezek közül a legnagyobb áruforgalmat lebonyolító piacot hetivásárnak nevezték (VERES, 1995, 132-133).

A vásárbíró feladata volt kimenni a piacra és ellenőrizni, hogy minden árus a valós értékének megfelelően szabja-e meg portékáinak árát. Ha pedig valaki valamit kétszeres áron akart kínálni, annak árát a vásárbíró maga határozhatta meg.⁵³ Aki a vásárbíró döntését nem volt hajlandó elfogadni, annak árúját joga volt elkobozni, és a „scholába” vinni felkínálván az ott tanuló diákoknak. Az 1610-es törvénykönyvben egyértelmű leírásokat találunk a vásárvám értékére vonatkozólag: *„Minden vásárnap, ha vidékről szekéren árut hoznak az városra, akár penig egyéb napokon az vásárbíró két pénzt vészen rajta. Ha gyalog ember hozza be az árut, azon egy-egy pénzt vészen. Az itt való kúfárokon penig minden vásárnap egy-egy pénzt vészen az vásárbíró.”*⁵⁴

1627. október 9-én adománylevélben tudatta a fejedelem a mezőváros lakosaival, hogy Debreczeni Tamásnak⁵⁵ -*„erdélyi jószágaink kormányzójának és tizedbérletjének”*- a közbenjárása nyomán, aki „hiteltérdemlő bizonyágok” birtokában tudatta vele a tokajiak helyzetét, a „*Nyáras Lapátza*” nevű mezőre vonatkozóan a mezőváros összes lakóinak szabad használati jogot biztosít, mintegy újra megerősítve a Thurzó György által korábban adományozott, a megnevezett terület használatára vonatkozó kiváltságot. Az irat utal a kaszáló hollétére is. Eszerint a Tisza és a Bodrog folyó között, azok összefolyásánál helyezkedik el, és Zemplén megyéhez, illetve teljes joggal „Tokay” várához tartozik. Az oklevél említést tesz arról, hogy már egy ideje az előző földesurak engedélyének jóvoltából - Thurzó György nevére nem történik említés- a tokajiak használatában volt a terület, amit a „*mi jószágunkból*”-miként fogalmaz Bethlen Gábor- írásban újból megerősít. Ugyanakkor azt is kinyilvánítja, hogy ha a jövőben mégis szüksége lenne a területre „*ugyanazt a mezőt jószágkezelőink visszafoglalhatják és a már mondott várunkhoz tartozandóképpen*

---

⁵² MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. Bethlen Gábor erdélyi fejedelem megengedi, hogy ha valaki Tokaj városába szemes terményt eladásra hoz, azt a városban három napig szabadon árulhatja, aztán pedig köteles a magtárba átadni, de a városból ki nem viheti. Gyulafehérvár, 1626. május 20. (latin)

⁵³ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 109.

⁵⁴ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 110.

⁵⁵ 1640-ben már Királydaróczi Debreczeni Tamás volt I. Rákóczi György magyarországi birtokainak Sárospatakon székelő prefektusa. In: DÉTSHY, 1995, 45.

*lefoglalhatják.*⁵⁶ Amire nem is kellett sokat várni, hiszen a fejedelem halála után felesége, Brandenburgi Katalin visszaveszi azt a várostól (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 108).

Az 1561. évi urbáriumban olvashatunk arról, hogy az „Ezlary szög”, a „Malom ér”, az „Evely” és a „Kandocz” szőlő melletti réteket korábban szabadon használhatták a tokajiak.⁵⁷ Ebben a kérdésben már a 16. században voltak konfliktusok a város és a földesurak között. Míg Némethi Ferenc várkapitánysága idején őket senki nem háborgatta a szabad kaszálásban, addig a német várkapitányok alatt *„ugy foglalták el hatalmasul az Tisztartók”* az eszlári szöggént megnevezett kaszálót (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 96).

A jobbágyok által használt szabad rétnek az elfoglalása arra enged következtetni, hogy a 16. század derekától kezdődően a korábbiakhoz képest növekedett a földesúri szarvasmarhatenyésztés jelentősége. Ez magyarázatot ad Thurzó Györgynek a kaszálási robot megkövetelésére vonatkozó, korábban említett rendelkezésére (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 96). A réteken kaszált széna nyilvánvalóan nagyon fontos szerepet töltött be a parasztgazdaságok állatállományának téli takarmányozásában, így érthető, miért sérelmezték a tokajiak a földesúri rétfoglalást. Ez az állapot tükröződik vissza tehát Bethlen Gábor több mint hetven évvel később kelt oklevelében is.

Az 1610. évi törvénykönyvben részletesen olvashatunk a *„rétnek megeresztésében való rendtartásról”*. A bíró ünnepélyes külsőségek mellett, a vasárnapi prédikáció után tudatja a város népével a réthasználat szabályait (a kaszálás kezdetét, az igénybe vehető terület nagyságát). Tokajban a 16. században, valamint a 17. század elején a „korlátozott szabad foglálás” elve érvényesült a réthasználat rendjében, vagyis mindenki akkora területet *„foghatott fel”*, amennyit a város előljárói engedélyeztek számára (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 99). *„Valamely felfogott rend füvet elkezdi kaszálni, addig mást nem szabad foglalni, míg az első fogást le nem kaszálja, mert ha mást foglal, azért is az bíró egy forinttal bünteti meg.”*⁵⁸ Abban az esetben, ha valaki a bíró által megállapított, a „réteresztés” kezdetét jelentő nap előtt ment kaszálni, vagy nem arra a rétre, amit részére használatra kijelöltek, büntetésre számíthatott. Ugyancsak pénzbírsággal sújtották azokat, akik állataikat legeltetés céljából a kaszálóra hajtották: *„harangozás előtt az városbul ki ne menjen azvégre, hogy a rétre menjen kaszálni, senki pedig több emberrel ne menjen, hanem azmenny ember számára az rétet bocsátják és senki szabadon az réten morháját el ne bocsássa, hanem megkösse és úgy adjon enni, mert ha ezek ellen cselekszik valaki, az bíró egy forintot vészen rajta, melynek fele az város szolgájáé.”*⁵⁹

1629. évi keltezéssel fennmaradt még egy oklevél, melynek a kiadása ugyancsak Bethlen Gábor nevéhez fűződik. A benne foglaltak arról tájékoztatnak bennünket, hogy a katonai beszállásolás, a postaló és szekéradás kötelezettsége alól ezentúl mentességet élveznek a tokajiak. Mint a dokumentum első mondataiban szerepel, a Tokajban élő alattvalóinak az érdekében és egyben méltányolván *„az mi szolgálatunkban való foglalatosságokat”*, gondviselésébe és oltalmába kívánja venni a fejedelem a városban élőket, ennek megfelelően *„kédvék és akarattiók éllén sénki réájok szallani eőkét pénz nélkül valo gazdalkodásra, posta lo és szekér adásra (...) valakinélis né éröltéssé sé kénszérgecssé, annal inkább mégh bántani haborítani karositani avagy gialazatos szidalommal illétni né mérészellié...”* A

⁵⁶ TM TD 2021. 25. 1. Bethlen Gábor fejedelem Tokaj városának használatra átengedi a várhoz tartozó Nyáras Lapátza nevű kaszálót. Gyulafehérvár, 1627. október 9. (latin)

⁵⁷ Tokaj 1561. évi urbáriuma. In: NÉMETH, 1990, 125.

⁵⁸ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 117.

⁵⁹ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 116.

következőkben „*Thokay Praesidiumunknak*”, Udvarbírájának, Fő és vice kapitányának megparancsolja, hogy az oklevélben foglaltak ellen vétőkkel („*impétitorok*”) szemben oltalmazzák meg a város népét marháikkal és egyéb javaikkal együttesen.⁶⁰ Erre azért volt szükség, mert a posta sokszor visszaélt jogaival a helyben lakók kárára. Több esetben fenyegetést, illetve fenyítést alkalmaztak a kérésüket megtagadókkal szemben, valamint a postalovakat is nem egyszer túlhajtották (KAMODY, 1979, 169).

Ezek a rendelkezések rendkívül nagy jelentőséggel bírtak, hiszen országosan a jobbágyságot sújtó, talán legnagyobb állami terhektől mentesítették a tokajiakat. Az oklevél első részében említett beszállásolás tulajdonképpen a korszakban általánossá vált szolgáltatásnak, a porciónak az enyhítésére utal, mely a hadsereg katonáinak a Tokaj jobbágyi helyzetű lakossága általi elszállásolását és ételmezését jelentette (mint korábban említettük, az állami adót is ezzel a névvel illették a 17. században). Ennek értelmében korábban kötelesek voltak a városban megforduló katonának kenyeret és húst juttatni, lovát pedig zabbal és szalmával ellátni.⁶¹ Az oltalomlevélben említett „*kédvék és akarattiók éllén*”, valamint a „*pénz nélkül való gazdalkodásra*”⁶² kifejezés arra utal, hogy csakis a jobbágy beleegyezésével, és a beszállásolás költségeinek az anyagi megtérítésével vált lehetővé a katonáknak a szóban forgó szolgáltatás igénybevétele.

Tokaj már a 16. század közepétől kezdve rendelkezett postával, és mint ilyen települést a postavonalak ettől fogva mindig érintették. A Schwendi Lázár által 1565-1567 között újralapított egri hadiposta Tokajon keresztül kapcsolódott a Kassa-Szatmár vonalhoz. Schwendi 1567-ben feloszlatta a hadipostát, és rendes postává alakította át, melynek igazgatásával a kassai postamestert bízta meg, aki felett a pozsonyi postamester, mint Magyarország postamestere állt. Az állomások fenntartása (2-3 ló tartása, lovanként havi nyolc rénes forint) az Udvari Kamara feladata volt. A császár uralmának végét Erdélyben a Bocskai-szabadságharc jelentette. A császárral szembeni ellenszenv a német postamesterekkel szemben is megnyilvánult, a felkelők nem egyszer menekülésre kényszerítették őket. Példának okáért így járt Huber András kassai postamester, aki bujdosásra kényszerült, majd nem sokkal később életét vesztette (KAMODY, 1979, 168). A szabadságharc után, 1610-ben egy királyi leiratban II. Mátyás elrendelte a postahálózat újjászervezését. Tokaj a Szepesi Kamara hatáskörébe került az ellátás és fizetés tekintetében. Az ország postahálózata továbbra is a pozsonyi főpostamester irányítása alá tartozott (KAMODY, 1979, 169). Bethlen Gábor viszont 1619-ben Felső-Magyarország nagy részét elfoglalta, miután az országrészen található posták többsége hűségeskü letétele után a fejedelem szolgálatába állt. Aztán az 1622-ben aláírt nikolsburgi béke hét északkelet-magyarországi vármegyét juttatott számára (Abaúj, Borsod, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Ugocsa, Bereg) azzal a feltétellel, hogy ezen vármegyék közigazgatásilag továbbra is a királyság törvényei szerint működnek, és ez vonatkozik a postahálózatra is (KAMODY, 1985, 27). Paár pozsonyi főpostamester Bécsbe menekült, miután Bethlen Gábor nyomására II. Ferdinánd király törvénybe foglalta a soproni országgyűlés 1622-ben elfogadott határozatát, mely elrendelte, hogy a posta tisztségviselőit a magyar nemesek köréből nevezik ki, és az ügykezelés rendje is magyar legyen. Az uralkodó törvényben rögzítette az országos magyar postamesterség felállítását is, melynek irányításával Bornemissza István pozsonyi főpostamestert bízta meg (KAMODY, 1985, 28).

⁶⁰ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. *Bethlen Gábor fejedelem Tokaj városát oltalmába veszi, és felmenti a beszállásolás, postaló és szekéradás kötelezettsége alól. Fogaras, 1629. január 2.*

⁶¹ *Magyar Néprajzi Lexikon*. In: <http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-701.html>

⁶² MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. *Bethlen Gábor fejedelem Tokaj városát oltalmába veszi, és felmenti a beszállásolás, postaló és szekéradás kötelezettsége alól. Fogaras, 1629. január 2.*

A „postálkodás”, mint közteher teljesítése nagy áldozatot jelentett az illető települések számára. A fejedelmi címerrel és a „salvus conductus-szal” (hivatalos menlevéllel) rendelkező postásokat ingyen élelemmel, szekérrel, lóval, szállással kellett ellátni. Több erdélyi országgyűlés is foglalkozott a számos település panaszát kiváltó kérdés problémájával. Több helységet mentesített is a fejedelem a „postálkodás” kötelezettsége alól, köztük ugyebár Tokajt is, hiszen jelentősége elvitathatatlan volt a levélközvetítés szempontjából. (KAMODY, 1979, 169).

Bethlen Gábor 1629-ben bekövetkezett halála után özvegye, Brandenburgi Katalin lett az uradalom úrnője. Néhány hónapig ő töltötte be férje után a választott erdélyi fejedelmi méltóságot, mígnem kénytelen volt átadni azt Bethlen Gábor öccsének, Istvánnak. Aztán 1630-ban az erdélyi országgyűlés I. Rákóczi Györgyöt választotta meg fejedelemnek. Brandenburgi Katalin 1631-ben Munkács várába, majd Tokajba húzódott vissza Rákóczi elöl. Eközben Tarcalt hű támogatójának, Csáky Istvánnak juttatta, a tokaji Hétszőlőt pedig visszavette a gyulafehérvári kollégiumtól, és az ungvári jezsuitáknak adta. Ez utóbb említett birtokot később I. Rákóczi György veszi vissza a jezsuitáktól 5000 forint ellenében (PAPP, 1995, 70). 1631-ben az egykori fejedelemasszony bizalmas hívének, Csáky Istvánnak zálogosítja el az uradalmat. 1633. július 23-án II. Ferdinánd erősítette meg Csákyt tokaji zálogbirtokában (DÉTSZY, 1995, 41).

Brandenburgi Katalin 1630. július 22-én levelet intézett Tokaj városához, mely három rendelkezést írt elő a mezőváros lakosai számára. Az első pontban az szerepel, hogy Tokaj város bírójának és más polgárainak jelentéseiből a dekrétum kiadójának tudomására jutott, miszerint egyes jobbágyok rendkívül csekély fizetség ellenében (egy hordó borért) nemességet vásárolnak, ezáltal szabadságot nyernek, és a „teőbbi között” a hadban való szolgálatot sem vállalják. A levél rendelkezik ennek a gyakorlatnak a mielőbbi megszüntetéséről. A második pontban a városlakók életének könnyítése céljából, mint írja a „*Munkaczi jóságunkból*” kíván segítséget nyújtani a kaszálás és az aratás munkálataira. Ez utóbbi mondat emberi és állati munkaerő igénybevételét, átcsoportosítását jelenti az uradalom úrnőjének munkácsi birtokairól Tokajba. A dokumentum utolsó bekezdésében pedig meghagyja a tokaji udvarbírónak, hogy „*Thokai udvarházunkhoz*” védelmi célból 12 darabont állítson ki.⁶³ A zsoldos katonák, valamint az uradalom más alkalmazottainak természetbeni javakkal és fizetéssel való ellátása természetesen nem kis terhet rótt az uradalomra, mely költségek előteremtését főképpen a bortermelés hasznából fedezték (ULRICH, 2003, 15).

1631. augusztus 20-án kelt oklevelében Tokaj városának az „Alhegyen” fekvő „Mézesmál” nevű szőlőjét, amelyet mindkét oldal felől Királydaróczi Debreczeni Tamás birtokai határolnak, mindenféle kilenced, tized és hegyadó alól felmentésben részesítette.⁶⁴

1631-ben Szegedy Gergely, Brandenburgi Katalin „jóságainak főudvarbírája” bocsátott ki oklevelet, mely tartalmazza, hogy a Rudolf király által a tokajiak számára kiállított privilégiumokban lefektetett bordézmával és a földesúri borfoglalással kapcsolatos eddigi szokásokat erősíti meg újra. A dokumentum átirata az 1610. évi rendtartások könyvében szerepel utólagos bejegyzésként, aminek köszönhetően megőrződött az utókornak. Természetesen már 1610-ben is olvashatunk a földesúri borfoglalás szokásáról, e helyen azonban nincsen részletezve annak mértéke: „*Mikor az borokat helyére kellett rakni szüret*

⁶³ TM TD 77. 28. 1-TD 77. 29. 1. *Brandenburgi Katalin fejedelemasszony levele a tokajiakhoz a katonáskodás, kaszálás és darabont adásról. Gyulafehérvár, 1630. július 22.*

⁶⁴ TM TD 2002. 89. *Brandenburgi Katalin Tokaj városának Mézesmál nevű szőlőjét felmenti a kilenced, tized és a hegyadó fizetése alól. Tokaj, 1631. augusztus 20. (latin)*

után, avagy egy helyből másúvá kellett helyezettetni, azzal az város népe tartozik. Mikor pedig az földesúr korcsomája megfogyatkozott bor nélkül, másúvá vidékben nem mentünk korcsomára való bor keresni, hanem az udvarbíró dolga volt az földesúronknak vásárlani mind bort, mind pedig egyebet, azmit az földesúr szükségére való kívántatott.”⁶⁵ Az 1631. augusztus 17-én Tokaj városában keltezett irat viszont rögzíti, hogy esztendőnként 18 hordó bor⁶⁶ illeti meg a földesurat, hordónként 18 forint fizetség ellenében. Továbbá arról is szó esik benne, hogy Ó Felsége parancsolatának megfelelően „Tokay városát Privilegiomában éppén és mindén részeiben méghattartottam.” (és a jövőben is meg kell tartani.)⁶⁷ Ez a szokás egyébként ugyanilyen formában az 1674. évi urbáriumban is betűbe van foglalva. A foglalt bor mértéke egyáltalán nem volt csekély mennyiség, elég, ha arra gondolunk, hogy a város által szolgáltatott borötöd (dézsmá) az 1580-as években átlagosan 41 hordónyi mennyiséget jelentett évente (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 93). A borfoglalások a jobbágyság számának a háborús pusztítások miatti nagymértékű csökkenése, illetve leginkább a taxás jobbágyok számának növekedése⁶⁸ miatt a 17. század második felében jelentőségüket veszítették. (OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás..., 1995, 95).

1631-ben II. Ferdinánd Bécsből Magyarországra küldte Gyimesi Forgách Miklós felső-magyarországi főkapitányt az illetőségi körébe tartozó várak megszemlélésére. Miután a főkapitány jelentésében beszámolt a vár „lerongyolódott” állapotáról, az uralkodó 1632-ben a felső-magyarországi építésznek kinevezett Giovanni Landit bízta meg az erősség felújításával (DÉTSZY, 1995, 42). Gyimesi Forgách Miklós fontos állami méltóságából adódóan a király nevében részesítette a tokajiakat oltalomlevélben 1634. július 22-én. A város, illetve a vár stratégiai jelentőségét alátámasztandó nyilvánítja ki, hogy a mezei hadak sem lélekben, sem pedig marhájukban ne merészeljék háborgatni a városlakókat, ezek mellett pedig semmilyen adófizetésre, beszállásolásra ne kötelezzék őket, ellenkező esetben elhárulhatatlan büntetés következményeinek a viselésére számíthatnak. Mint a keltezés tanúskodik róla, a főkapitány nádasdi udvarházában látta el kézjegyével a dokumentumot.⁶⁹

1640-ben a király hozzájárulását követően Homonnai Drugeth János országbíró, aki 1636-tól már Felső-Magyarország főkapitánya tisztét is betöltötte (BORBÉLY, 2015, 176), a Brandenburgi Katalin részére folyósított zálogösszeg megtérítése után vette birtokba Tokajt (DÉTSZY, 1995, 45). 1637. június 26-án ő szintén adománylevélben részesítette a várost, amelyben lényegében elődjéhez, Gyimesi Forgách Miklóshoz hasonlóan a katonák beszállásolásának kötelezettségétől, valamint a hadak erőszakoskodásától kívánta megóvni az ittenieket.⁷⁰

A város azonban nem sokáig volt Homonnai birtokában, ugyanis 1644. februárjában I. Rákóczi György erdélyi fejedelem a svéd királlyal és más protestáns fejedelmekkel szövetségben hadaival megindult Erdélyből, átkelt a Tiszán, és Tokaj után Kassát is elfoglalta. Ezután következett a királyi seregek ellentámadása, melynek folyamán a Bodrog és a Tisza

⁶⁵ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 95-96.

⁶⁶ A földesúrnak juttatandó évi 18 hordó bor beszállgatása a városra, mint közösségre volt kivetve. Arra vonatkozólag, hogy ennek mértéke hogyan oszlott meg az egyes termelők között, sajnos tudomásunk szerint nem állnak rendelkezésre források. In: OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás...1995, 93.

⁶⁷ Szegegy Gergely, Brandenburgi Katalin jószágainak főudvarbírája a bordézsmával és a földesúri borfoglalással kapcsolatos eddigi szokásokat újra megerősíti. Tokaj, 1631. augusztus 17. In: CSORBA, 1987

⁶⁸ A robotszolgáltatást pénz vagy borfizetéssel (taxával) kiváltó jobbágyok vonatkozásában a földesúr jogilag nem alkalmazhatta a borfoglalás fentebb vázolt módozatát. In: OROSZ, Uradalmi és paraszti gazdálkodás...1995, 95.

⁶⁹ TM TD 2002. 89. Gyimesi Forgách Miklós felső-magyarországi főkapitány oltalomlevele Tokaj városa részére. Nádasd, 1634. július 22.

⁷⁰ TM TD 77. 35. 1. Homonnai Drugeth János oltalomlevele a tokajiak számára. Keresztúr, 1637. június 26.

vonalaig sikerült visszaszorítaniuk Rákóczi hadait. Azonban Tokaj várát nem tudták elfoglalni, ami köszönhető annak is, hogy Rákóczi addigra jól megerősítette azt (DÉTSHY, 1995, 47). 1645. december 16-án megkötötték a linzi békét, aminek alapján a korábban Bethlen Gábor birtokában volt hét vármegyét újra az Erdélyi Fejedelemséghez csatolták⁷¹, Tokaj vára pedig Homonnai tiltakozása ellenére az uradalom több más településével (Tarcál, Bodrogkeresztúr, Vámosújfalú, Rakamaz, Tarján, Ladány, Szada) (MAKKAI, 1954, 29) egyetemben I. Rákóczi György hatalmas birtokait gyarapította (DÉTSHY, 1995, 49).

A fejedelem rövid ideig tartó birtoklása alatt számos kiváltságlevélben részesítette a mezővárost. 1644. február 18-án Torna melletti táborában kiadott oklevelének bevezető soraiban magas állami és katonai méltóságok, valamint összes alattvalója és a vitézlő rendek tudomására hozza, hogy Tokaj „várasházát”, a „*parochialis házakat*”, „és közönségessen az egész várost kegyelmes oltalmunk és fejedelmi gondviselésünk alá vettük.” Továbbá senki a városban a lakosok terhére megszállni ne merészeljen, ha csak a fejedelem kegyelmes „dispositiojáról” nem biztosította őt. Ha Rákóczi György engedelmével mégis engedélyt kap valamely állami, vagy katonai méltóságot, tisztséget, hivatalt viselő személy és kísérete a beszállásolásra, akkor sem tarthatnak igényt ebből a célból a „*pap házára*” és a „*scholára*”. Ugyanakkor a városbeliek kárára nekik sem szabad „*pincze, és verem felteőresek s egyebeketis tentalni*”, mert, ha ez mégis megtörténik, akkor az illető személyeknek szembe kell néznie a fejedelem büntetésével.⁷²

A korszakban a tokaji várát, mint a fejedelemség és egyben hatalmas, felső-magyarországi birtokainak egyik meghatározó védőbástyáját kitüntetett figyelemmel övezte Rákóczi, ennek tudható be, hogy számos katonát állomásoztatott az erősség falai között, akiket természetesen élelmiszerekkel, fegyverekkel kellett ellátni. 1645-ben ugyanis mintegy 200 gyalogos és 100 lovas katonából álló végvári őrség fenntartását rendelte el Tokajban, akik többségükben a vár egykori őrségéből toborzódtak, és javadalmazásuk hasonló volt „*mint a császár idejében.*” (CZIGÁNY, 2018, 88). 1646. április 13-i keltezéssel fennmaradt egy levele, melyben Szatmár vármegyéhez szól, mintegy utasítva a vármegye előljáróit arra, hogy tokaji táborába katonái ellátása céljából élelmiszereket szállíttassanak.⁷³

Két évvel korábban, 1644. április 3-án kelt oklevelében a Tiszán inneni református egyházközségek vezetőinek kérését meghallgatván a tokaji rév szombatnapi jövedelmét újra visszaadja a helybeli református lelkésznek. Az oklevél sorai arról tesznek említést, hogy négy évvel korábban „*Homonnai János Uram*” vette el, illetve foglalta le ezt a „*régi boldog emlékeztű Királyoktól conferaltatott*” egyházi javadalmat a tokaji plébániától. A továbbiakban parancsba adja Vitézlő Miller Dánielnek, a tokaji rév vámszedőjének, hogy a szóban forgó javadalmat a régi jó „*usus és collatio*” szerint, minden fogyatkozás nélkül szolgáltatassa ki Varsányi Dániel prédikátor úr számára az eddig a rév forgalmából befolyt és nála lévő jövedelemből származó részesedéssel együtt.⁷⁴

⁷¹ Abaúj, Zemplén, Borsod, Bereg, Ugocsa, Szabolcs, Szatmár.

⁷² MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. I. Rákóczi György oltalmába veszi Tokaj városát és a parókiát, és felmenti a beszállásolás alól. Torna, 1644. február 18.

⁷³ TM TD 77. 57. 1.-TD 77. 57. 2. I. Rákóczi György levele Szatmár vármegyéhez a tokaji táborába történő élelmiszerezállítás ügyében. Gyulafehérvár, 1646. április 13.

⁷⁴ I. Rákóczi György erdélyi fejedelem a Tiszán inneni református egyházközségek vezetőinek kérésére visszaadja a tokaji rév szombatnapi jövedelmét a helybeli református lelkésznek. A mezőváros korábbi birtokosa, Homonnai János ugyanis kisajátította ezt a régi egyházi javadalmat. Sárospatak, 1644. április 3.

In: <https://patakarchiv.hu/portal/download/i-rakoczi-gyorgy-visszaadja-a-tokaji-rev-szombatnapi-jovedelmet-a-helybeli-reformatus-lelkesznek-a-mezovaros-korabbi-birtokosa-ugyanis-homonnai-janos-kisajatitotta-ezt-a-regi-egyhazi-javadalma/>

Tokaj mezőváros 1610-ben újrafogalmazott „törvénykönyve” a prédikátor jövedelmét taglaló részben említést tesz a révből befolyó pénzek elosztásáról. Eszerint az „*Esztendő által minden szombaton egész napestig az réhnek jövedelme az prédikátoré, harmad része az révészeké.*” A réven gyalogosan átkelő utasok után a révészek nem tartoznak részesedéssel a prédikátornak. A prédikátor viszont a réven való átkeléskor nem köteles a révészeknek semmit sem fizetni, igaz a dokumentumban szerepel erre vonatkozóan a következő ajánlás: „*hanem ha jóakarattjából étellel és itallal gazdálkodik nékiek, szabad vele*”.⁷⁵

II. Rákóczi Ferenc vadkerti táborában kiadott parancsának megfelelően fennmaradt egy dokumentum, mely a „Tisza-Tokaj”, a „Vári” (Békés vármegye) és a „Kis-Ár” (Szatmár vármegye) rév vámjövedelmeinek az összeírását tartalmazza. Az irat többek mellett Tokaj 1640. évi, 1689. évi és 1698. évi urbáriumainak ide vonatkozó részei alapján íródott. Az 1640. évi urbáriumban a tokaji tiszai rév díjszabására vonatkozóan részletes leírást olvashatunk. Eszerint a réven áthaladó minden vassal megrakott „csetneki szekér” és az elé befogott minden ló után 2 dénárt kell fizetni. Abban az esetben, ha a szekeret ökrök húzzák, az állatok után csak 1-1 dénárt szükséges fizetni. Ha vasat szállító szekér a révre való visszatérésekor sót szállít, 2 tömb sót tartozik adni a révészeknek. Az Erdélyből, Máramarosból, vagy máshonnan érkező sószállítók ugyancsak azonos mértékben kötelesek természetbeni fizetséget nyújtani a réven való átkeléskor, viszont visszatérésükkor- akár teherrel, akár teher nélkül haladnak- lovanként és ökrönként egyaránt 2-2 dénár fizetésével tartoznak. A „communibus currubus” (személyszállító fogat) áthaladásakor állatonként ugyancsak 2-2 dénár a fizetség értéke. A lovasok 2 dénárral, a gyalogosok 1 dénárral tartoznak a révészeknek. Borszállítmányok esetében, függetlenül attól, hogy azokat „ultra Tybiscum” (a Tisza felett a hídon), vagy csónak, ladik segítségével úsztatják át a túlsó partra, minden hordó után 4 dénár, és azok a hajók is, amelyek akármilyen szállítmánnyal, vagy anélkül kelnek át a folyón, ugyancsak 4 dénár fizetésére kötelesek. Juhok, bárányok, kecskék áthajtása esetén, ha az állatok kora eléri az egy esztendőt, utánuk 1-1 dénár, a fiatalabbak után pedig 1-1 obulus (a dénár fele) a fizetség. Az is szerepel a szövegben, hogy a fentebb részletezett jövedelmeket a réven áthaladó személyek nyugta ellenében kötelesek beszolgáltatni a tokaji provizornak.⁷⁶

Az 1689. és az 1698. évi urbáriumok alapján meggyőződhetünk arról, hogy a tokaji rév jövedelme -a révészeknek és a révbírónak juttatott nyolcadrészen kívül- a földesúré volt mindaddig, amíg a tokaji vár a császáriak birtokába nem került. Ezenkívül a minden hét szombatján beszedett jövedelem kétharmad része a tokaji főprédikátort, egyharmada pedig a révészeket és a révbírót illette meg. E tekintetben tehát az évszázad végén semmilyen eltérést nem tapasztalhatunk az 1610. évi állapotokhoz képest. A révpénz értékét illetően viszont jelentős változás mutatkozik meg az 1640. évi urbáriumban foglaltakhoz viszonyítva. 1689-ben és 1698-ban minden két sószállító szekér tartozott 1 darab kősóval, ha viszont „szálon” (tutajon) szállítják át a réven a sót, akkor minden „maglábul” (32 „szálból” álló tutaj) után 2-2 kősó a fizetség mértéke. A vasat szállító szekereknek „1 sing” vasat kell juttatniuk, lovasember esetében pedig 6 dénár, gyalogosnál 2 dénár a vám értéke. Sertés, juh, vagy marha áthajtásakor állatonként 3 dénárt kell fizetni. A tokaji kereskedők minden szekér és marha után ugyanolyan értékű vámot kötelesek adni mint az idegenek.⁷⁷ Minden hajótól - akármilyen szállítmánnyal vagy a nélkül közlekedik- 38 dénárt kérnek a révészek, szemben a korábban fizetett 8 dénáros összeggel. Az egy szálon (tutajon) szállított hordók után egy

---

BALOGH-DIENES-SZABADI 1999, 55.

⁷⁵ Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990, 100.

⁷⁶ MNL OL U. et C. Fasc. 093. No. 003. Urbarialis Informatio 1708.

⁷⁷ Az évszázad utolsó évtizedében tehát a tokaji kereskedőket már bizonyosan nem illette meg a vámmentesség a réven és a hídon való átkeléskor.

hordó, „hordófal esetében 1 fal”, hordóabroncs után 1 hordóra való mennyiségű abroncs a fizetség, ezek teljes egészükben a révészeket és a révbírókat illetik meg. Árvíz idején, ha Tokajba Rakamazról, vagy Tokajból Rakamazra szállítják az árut, terhes szekér után 1 tallért, vonómarhánként 12 dénárt, a lovasembereknek 18 dénárt, a gyalogosoknak pedig 9 dénárt kell adniuk. Abban az esetben, ha csak a szekér által szállított árut hozzák át a hídon, és az üres szekér az állatokkal a Tiszán gázol át, 1 forintot kell fizetni. Ha „szály” (uszály, tutaj) érkezik a Tiszán, minden „száltul” (uszály, tutaj után) 42 dénárt kérnek a révészek. Viszont, ha valamely kereskedő fenyőfát vagy nyárfát valamilyen más teherrel együtt Tokajba szállít, nem kell fizetnie. A továbbiakban arról olvashatunk a szövegben, hogy a tokaji rév jövedelme évenként (a beszolgáltatott vas és só értékét is beleszámítva) legalább 1000 forintos összeget szokott elérni. De azt is megtudhatjuk az iratból, hogy *ha az „luczi révet (ma Tiszalúc), az mint Bocskay ideje előtt és az Bethlen Gábor idejében ell veszik, ide parancsollják, hasonlóképpen az dadait (ma Tiszadada), lökit (ma Tiszalök) és több hijában való réveket”, ez a jövedelem háromezer forintra is felmehet békességes időkben.*” Így tehát arra a következtetésre juthatunk, miszerint előfordult, hogy a „luczi” a dadai és a löki révek jövedelmét is gyakran Tokajba csoportosították át, és a révbíró itt szolgáltatotta ki a földesúrnak és a prédikátornak a révpénz reájuk eső részét.⁷⁸

1644. április 8-án a fejedelem a szerencsi várában kelt oklevelében, akárcsak korábban Bethlen Gábor, a vélhetően ugyancsak visszatérő problémaként jelentkező postaló adás alól mentesítette a tokajiakat, de ugyanakkor meghagyta nekik, hogy a menlevéllel és fejedelmi címerrel rendelkező postásokat és udvari szolgálókat továbbra is el kell látniuk lovakkal. Mint fogalmaz: *„czimeres postainkon és igen nagy dologban jaro derék hiveinken kívül senkinek gazdalkodni, postalovat adni és egyebetis praestálni ne tartozanak.*” Amennyiben valaki nem tartja be az oltalomlevélben foglaltakat, illetve háborgatja, anyagi javakban megkárosítja a mezőváros lakóit, akkor az a személy a dokumentum utolsó sorainak tanúsága szerint a fejedelem kemény büntetésére számíthat. A kiváltságlevelet I. Rákóczi György mellett Szalárdi János, fejedelmi altitkár (vicesecretarius) is ellátta kézjeggyével.⁷⁹ Ugyanennek az oklevelének Szerencsen íródott, 1644. szeptember 8-i keltezésű, pecsét nélküli átirata is fennmaradt, melyen a fejedelem és az altitkár eredeti aláírása olvasható.⁸⁰

1644. július 29-én Sárospatak várában megfogalmazott oklevelében az 1644. február 18-án, valamint ugyanezen év április 8-án írásba foglaltakat mintegy kiegészítve újfent jónak látta megerősíteni a tokajiakat a beszállásolás (porció), valamint a postaló és szekéradás kötelezettsége alóli mentességükben. A bevezető sorokban tudomására hozza *„minden bármely rendű, rangu, tisztű, foku, foglalkozásu, méltóságú, hivatalu és kiváltságú embereknek”* hogy tokaji alattvalóit *„az mi dolgainkban valo foglalatosságokat s mind penigh az uton iárok miat illetlenül valo bantodasokat megh tekintven, mindenek ellen az mi kegyelmes oltalmunk es kivaltkepen valo gondviselésünk alá vettük (...)*”. A következőkben meggyőződhetünk arról, hogy még a fejedelem menlevelével (salvus conductus-szal) rendelkező méltóságok, katonák, postai hivatalnokok számára sem engedélyezi, hogy a tokajiak akaratan kívül beszállásolásra, postaló és szekéradásra kötelezzék őket: *„kedvek es akararattiok ellen senki szállani, ökököt gazdalkodásra pénz és akarattiok kevuil postalo es szeker adásra, ha szintén magunk dolgában iárván salvus conductusunk volna valakinek is ne erőltesse, kényszerítse és ezokon haborgatni ne merészellye*”. Az oklevél ezen sorai tehát

⁷⁸ MNL OL U. et C. Fasc. 093. No. 003. Urbarialis Informatio 1708.

⁷⁹ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. I. Rákóczi György felmenti Tokaj városát a postaló szolgáltatás alól. Szerencs, 1644. április 8.

⁸⁰ TM TD 77. 25. 1. I. Rákóczi György felmenti Tokaj városát a postaló szolgáltatás alól. Szerencs, 1644. szeptember 8.

összehasonlítva a fentebb említett két kiváltságlevél tartalmával, a város lakosai kiváltságainak bővítéséről tesznek bizonyosságot. A továbbiakban a fejedelem a tokaji fő és vicekapitánynak, valamint az udvarbírónak megparancsolja, hogy minden tekintetben törekedjenek ezeknek a rendelkezéseknek a foganatosítására, és oltalmazzák meg a tokajiakat „minden rendbeliekkel” szemben.⁸¹ Érdekesség egyébként, hogy egy szinte minden szó tekintetében ezzel megegyező mentesítő levelet adott ki I. Rákóczi György 1648. augusztus 30-án a tokaji udvarházában, mely dokumentumon saját aláírásán kívül titkárának, Pálóczi Horvát Jánosnak, a kézjegye is olvasható.⁸²

1645. szeptember 12-én „szabad Hajdu mezővárosunkban Böszörményben” (ma Hajdúböszörmény) keltezett okiratában újból megerősíti a tokajiakat a „postálkodás” terhe alóli mentességükben. De emellett arról is szó van benne, hogy Zemplén vármegye ne kényszerítse a várost „gratuitus labor” (állami közmunka a végvárak erősítéséhez teljesítendő robot formájában) szolgáltatására, mert az a mezőváros történetében soha nem volt szokásban. Ilyenformán palánkfa hordásra őket nem lehet kényszeríteni.⁸³ Mint korábban szó volt róla, Tokaj 1610. évi rendtartásainak könyve is teljes mértékben alátámasztja ezeket a sorokat, hiszen az szerepel benne, hogy a vár építésével kapcsolatos munkálatok elvégzése nem a tokajiak, hanem a vármegye kötelessége. A fentebb megállapítottakat már jóval előbb, 1561-ben is írásban rögzítették. „Vármíhre penig soha csak egy embert sem adtanak, hanem az vármegyék tartoztanak mindennel, valami az várépítést illeti és illette, mind Nemethi Ferenc idejében, mind penig annakelőtte, azki Tokai várát bírta, mind penig azután, nem is erőltették penig soha reá ököt.”⁸⁴ A továbbiakban pedig a következő rendelkezést tartalmazza az oklevél: „Az Postalkodas dolgabol valo könyergesekreis kegyelmes tekintetünk leven, annualtunk (ha nem magunk dolga) kivalkeppen loval, es szekerral valo postalkodastol, telliessegghel immunisok legyenek:...” A mentesítő levél utolsó soraiban a kapitány, az udvarbíró „s egyeb Thokai varunkbeli tisztviseleő hiveink” tudomására hozza a fentebb írt rendelkezéseket, és kötelezi őket ezek megtartására és megtartatására.⁸⁵

Tokaj mezőváros törvénykönyve és urbáriumai mellett Magyarország törvényei is rendelkeztek a tokaji várral kapcsolatos „gratuitus labor” teljesítésének körülményeiről. Első ízben az 1569. évi XIX. törvénycikk 4. §-a⁸⁶, mely szerint nem csak Zemplén vármegye, hanem Debrecen városa, sőt Szabolcs vármegye két járásának jobbágysai is kötelezve vannak a tokaji várnál teljesítendő közmunkára. Ugyanezt foglalják újból törvénybe 1578-ban. 1609-ben aztán újabb törvénycikk⁸⁷ foglalkozik a tokaji vár körüli munkákkal. Első sorai rögtön az erősség hadászati fontosságát emelik ki: „mivel oly helyen van alapítva, hogy mind a keresztény név közellenségei, mind más azon részbeli ellenkezők ellen, a többek közt kitűnő

---

⁸¹ TM TD. 2002. 89. I. Rákóczi György Tokaj városát felmenti a beszállásolás, postaló és szekéradás alól. Sárospatak, 1644. július 29.

⁸² MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. I. Rákóczi György Tokaj városát oltalmába veszi, és felmenti a beszállásolás, a postaló és szekéradás terhe alól. Tokaj, 1648. augusztus 30.

⁸³ MNL OL NRA Fasc. 719. No. 030. I. Rákóczi György Tokaj városát felmenti a palánkfa hordás és a postaló szolgáltatás alól. Böszörmény, 1645. szeptember 12.

⁸⁴ Tokaj 1561. évi urbárium. In: NÉMETH, 1990, 123.

⁸⁵ MNL OL NRA Fasc. 719. No. 030. I. Rákóczi György Tokaj városát felmenti a palánkfa hordás és a postaló szolgáltatás alól. Böszörmény, 1645. szeptember 12.

⁸⁶ 1569. évi XIX. törvénycikk.

In: <https://net.jogtar.hu/ezet-torveny?docid=56900019.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1569>

⁸⁷ 1609. évi LXI. törvénycikk.

In: <https://net.jogtar.hu/ezet-torveny?docid=60900061.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1609%2520LXI>

erősség legyen“. Az 1. § arról rendelkezik, hogy megromlott állapotából kifolyólag szükségképpen újra kell azt építeni. A 2. § szerint 8 vármegye jobbágnépének kell hozzájárulnia a vár körüli erődítésekhez ingyenmunkával.⁸⁸ Sőt, a 4. § a várakkal rendelkező egyházi főrendek, zászlósurak, országnagyok, bárók, mágnások, a szabad városok, és Ő Felsége a király számára is a vár javításában való segítségnyújtást (anyagiakban való támogatását) írja elő. A 7. § háromszoros büntetési teher alkalmazását rendeli el az ingyenmunkát és a segedelmet teljesíteni nem akarókkal szemben, amit a vármegye alispánjának kell behajtania a bárókra, mágnásokra egyházi főrendekre, zászlósurakra, országnagyokra, való tekintet nélkül, ami ez utóbb említett méltóságviselők esetében hivatalvesztéssel jár együtt.⁸⁹ Az 1613. évi VIII. tc. 14. §-a már Zemplén és Ung vármegye valamennyi járása számára írja elő a tokaji várnál teljesítendő munkákat, továbbá arról is ír, hogy amennyiben valakik a várak megerősítésével kapcsolatos feladatok elvégzésében „makacskodóknak találnának”, vagyis nem kívánnák teljesíteni a törvényben meghatározott kötelességeiket, akkor a hármassal büntetési tétel behajtása céljából a főispánnak jogában áll katonai karhatalmat is alkalmazni.⁹⁰ Öt évvel később törvénybe foglalják, hogy az erősség a „vízáradástól nagy rombolást szenved”, így a „bővebb javítás” érdekében a Szabolcs vármegyei dadai járás munkaerejét is igénybe kell venni, holott ők eddig Kálló várának tartoztak „gratuitus labor-ral”.⁹¹ Az ugyancsak 1618-ban beiktatott LII. tc. 5. §-a pedig előírja, hogy a háromszorosan multhatatlanul behajtandó büntetéspénznek $\frac{3}{4}$ -ed része a „véghelyek építésére fordítandó”, $\frac{1}{4}$ része meg az alispáné.⁹² Az 1618. évi XLIX. tc. a tokaji erősség vonatkozásában Zemplén és Ung vármegye, Szabolcsból pedig a dadai járás jobbágyai számára írja elő az ingyenes munkakötelezettséget.⁹³ Ebben a vonatkozásban változást foglal magába az 1647. évi CLIII. tc.⁹⁴, amely a bodrogközi járás kivételével három zempléni járás számára már az ónodi várnál teljesítendő munkaszolgáltatásról tesz említést, amit 1655-ben⁹⁵ újfent megerősítenek, miszerint a Szabolcs vármegye „Dada nevű negyedik járásán” kívül Zemplén vármegye négy járása közül csak az „alsó járás” jobbágyai vannak Tokajba rendelve, a többi három Ónodnak tartozik szolgálattal.⁹⁶

Az országgyűlés 1600-ban a „gratuitus labor” mértékét portánként évi hat⁹⁷, majd 1618-ban⁹⁸ 12 napban határozta meg. A távolabbi helységek jobbágyainak a törvény lehetőségét

---

⁸⁸ Abaúj, Bereg, Sáros, Szatmár, Szepes, Ugocsa, Ung és Zemplén.

⁸⁹ Dongó Gyárfás Géza: Zemplén a „Corpus Juris”-ban. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez, 1902. november, nyolcadik évfolyam 11. szám. 133.*

⁹⁰ 1613. évi VIII. törvénycikk

In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=61300008.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1613>

⁹¹ 1618. évi XLIX. törvénycikk

In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=61800049.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1618%2520XLIX>

⁹² 1618. évi LII. törvénycikk

In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=61800052.TV>

⁹³ Dongó Gyárfás Géza: Zemplén a „Corpus Juris”-ban. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez, 1903. január, kilencedik évfolyam I. sz. 22-23.*

⁹⁴ 1647. évi CLIII. törvénycikk

In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=64700153.TV>

⁹⁵ 1655. évi CXVI. törvénycikk

In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=65500116.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1655%2520CXvi>

⁹⁶ Dongó Gyárfás Géza: „Zemplén a Corpus Juris”-ban. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez, 1903. április, 9. évfolyam 4.sz. 118.*

⁹⁷ 1600. évi XV. törvénycikk

In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=60000015.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1600>

biztosított a szóban forgó szolgáltatás pénzben való megváltására (HONVÁRI, 1996, 159-160). A fejedelem tehát a tokajiak meglévő kiváltságaira hivatkozva törölte el ezt a szolgáltatást, nem kis könnyebbséget okozva a város jobbágyainak.

1646. október 5-én Rákóczi azt adja a tokajiak tudtára, hogy az iskola szőlőit felmenti a kilenced, a tized és a hegyadó fizetése alól. A dokumentum bevezető részében külön kifejezésre juttatja Királydaróczai Debreczeni Tamásnak, a fejedelem magyarországi összes birtoka kormányzójának, Kis Andrásnak, a tokaji vár alkapitányának, Bíró Jánosnak, jószágai felügyelőjének és számadójának, a tokaji vár egyéb kezelőinek, a kilenced, tized és hegyadószedőknek azt az „üdvöt és jóakarunkat”, mely alapján ezt a mentesítő levelet megfogalmazta. Az irat következő soraiban arról olvashatunk, hogy a városbeli „schola” diákjainak kérése nyomán az iskola három szőlőjét, melyek „puszta állapotuk” lévén további telepítésre szorulnak, és egyelőre épp ezért kevés termést hoznak, a fejedelem „eximálja” minden nemű dézsma adásától. A leírtak alapján következtethetünk a három szőlőterület elhelyezkedésére is. Ezek egyike a város felett lévő hegyen található, észak felől Philip Deák szőlője, kelet felől pedig Piricsi György határolja. A „Mézesmál” dűlön elhelyezkedő szőlő keleti szomszédja egy bizonyos Oláh Mihály, a déli szomszédja meg Lakatos Jánosné birtoka. A „Menesd” dűlön lévő szőlőnek keleti irányából Turczik János szőlője képezi a határát, dél felől pedig „közönséges határral” rendelkezik. A záró sorokban a fejedelemnek az iskola diákjainak irányába megnyilvánuló kegyelmességének alátámasztásaképpen az szerepel, hogy senki ne merjen e dokumentumban foglaltakkal szemben cselekedni.⁹⁹

Nem sokkal később újabb változások következtek be Tokaj birtoklását illetően, hiszen miután I. Rákóczi György 1648. október 11-én Gyulafehérváron elhunyt, özvegye Lorántffy Zsuzsanna vette át az uradalom igazgatását (DÉTSHY, 1995, 51). 1652-ben aztán kisebbik fia, Zsigmond is elhalálozott, és a neki szánt birtokai egy részét, így Tokajt is idősebbik fiának, az apját az erdélyi trónon követő II. Rákóczi Györgynek juttatta (DÉTSHY, 1995, 54).

De még mielőtt erre sor került volna, 1651-ben Csizmadia János tokaji főbíró a város tanácsával egyetemben kinyilvánította, hogy „Méltóságos Fejedelemasszonyunk”, Lorántffy Zsuzsanna és „tokaji udvarházához tartozó jószágainak udvarbírája Csernathony Lajos” a régi szokásnak megfelelően minden hét szerdai és szombati napján a tokaji és más településeken lakó hentesek és mészárosok számára engedélyezi a vásár alkalmával tehén és bárányhús árusítását. Az irat egyébként, akár csak Szegedy Gergely említett oklevele, későbbi betoldásként szerepel Tokaj város 1610. évi rendtartásainak könyvében. A következő sorokban arról szól a levél, hogy a fentebb megfogalmazottakkal kapcsolatban értesítették „*Kegyelmes Asszonyunkk ő Ngának Magyar orszaghi minden joszaganak Prefectusat*”, Klobusoczky Andrást, és kéri őt, hogy ebbéli „*szabadsagaban (...) varasunkat ne engedgye megh haborítani.*” Ezt követően a levél sorait olvasva arról tájékozódhatunk, hogy a rendelkezést a prefektus „*approbalta, ratificalta, confirmalta*”¹⁰⁰, aminek megfelelően a szóban forgó szabadalom érvényesülését minden szerdai és a szombati napon „tizenkét óráig”

---

⁹⁸ 1618. évi LII. törvénycikk

In: <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=61800052.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1618%2520LII>

⁹⁹ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. *I. Rákóczi György a tokaji iskola 3 szőlőjét, a város felettit, a mézesmálit és a menesdit, minden kilenced, tized és hegyadó alól felmenti. Tokaj, 1646. október 5.*

¹⁰⁰ jóváhagyta, elfogadta

biztosítani kell.¹⁰¹ Ez a rendelkezés nem meglepő módon az 1610. évi rendtartások között is megtalálható, így azt mondhatjuk, hogy Lorántffy Zsuzsanna a henteseket és mészárosokat megerősítette ebben a kiváltságukban. „Az hentes az régi szokás és törvény szerént minden szerdán, szombaton egész hétvégéig az piacon árulhat.”¹⁰²

Lorántffy Zsuzsanna 1660-ban hunyt el sárospataki várában, így már nem élhette meg fia uralkodásának és egyben életének tragikus végét. II. Rákóczi György az Erdélyt feldúló török had ellen vívott szászfenesi csatában elszenvedett súlyos sérüléseiben vesztette életét 1660. június 7-én Várad várában. Özvegye, Báthory Zsófia három nappal később levelet küldött I. Lipót magyar királynak, melyben maga és fia számára kért oltalmat a fenyegető török veszedelemmel szemben. A király által nyújtott védelemért cserébe hajlandónak mutatkozott Szabolcs és Szatmár vármegyék átengedése mellett arra is, hogy Tokaj vára megnyissa kapuit a császári hadsereg előtt (DÉTSZY, 1995, 55). Tokaj várát átmenetileg I. Rákóczi Ferenc, majd Thököly Imre is birtokolta, 1697-ben pedig a Tokaji Ferenc vezette hegyaljai felkelés folyamán rövid ideig újra a kuruc felkelők foglalták el. A tokaji uradalom 1685-től a Szepesi Kamara kezelésébe került a Rákóczi árvák nagykorúságáig, 1696-ban pedig a nagykorúvá vált Rákóczi Ferenc vette át a szóban forgó birtokok ügyeinek az intézését (PAPP, 1995, 70-71). 1704. januárjában aztán a szabadságharc alatt Rákóczinak sikerült egy több mint három hónapon keresztül zajló ostrom során visszafoglalnia az erősséget a császár katonáitól. A szabadságharc leverése után nem sokkal, 1715-ben III. Károly törvénye értelmében Tokaj - Rákóczi birtok lévén- Tarcallal együtt a királyi uradalom részévé vált, és újra a Szepesi Kamara irányítása alá került, annak 1813-ban történő megszüntetéséig (BENCSEK, 1995, 160).

Az előzőekben ismertetett kiváltságok a 17. század jelentős hányadában döntő mértékben hatották át a helyi lakosság összességének (mezővárosi *communitas*) életét. A tárgyalt időszakban Tokaj természeti adottságaiból fakadó meghatározó szerepe egyértelműen mutatkozik meg urainak a település irányában tanúsított kiemelt figyelmében és a mezőváros privilégiumainak széles spektrumában.

---

¹⁰¹ Csizmadia János tokaji főbíró kinyilvánítja Lorántffy Zsuzsanna azon rendelkezését, miszerint minden szerdai és szombati napon a tokaji és más településeken lakó hentesek és mészárosok tehén és bárányhúst szabadon árulhatnak. Tokaj, 1651. In: CSORBA, 1987.

¹⁰² Tokaj mezőváros törvényei 1610. In: NÉMETH, 1990. 111.

MELLÉKLETEK¹⁰³

---

¹⁰³ A tanulmányban szereplő magyar nyelvű okleveleket betűhív módon adjuk közre, ezek mellett pedig több latin nyelvű oklevél fordítása is helyet kapott a mellékletben, ez utóbbiak előfordulását a hivatkozásokban jeleztük. A mellékletben megtalálható oklevelek közül hármat korábban más munkákban is publikáltak, melyeknek forrását a lábjegyzetekben jelöltük, és szövegüket megjelent formájuknak megfelelően a lábjegyzetes kiegészítéseket is beleértve illesztettük a tanulmányba. A legtöbb esetben az oklevelek teljes szövegét közöljük magyar nyelven, amely részeket az olvashatatlanság miatt nem tudtuk közölni, a következő jelzéssel jelöltük a szövegben: (...). A könnyebb érthetőség kedvéért bizonyos latin szavakat, kifejezéseket magyar nyelvre fordítottunk, amelyek után e tanulmány szerzője nevének monogramját illesztettük: (D. Sz.). Az oklevelek végén található aláírásokat magyar nyelven tettük közzé.

**Miksa főherceg megerősíti Tokaj városát régi kiváltságaiban.
Pozsony, 1598. március 10.¹⁰⁴**

Miksa, Isten kegyelméből stb. Üdvöt és kegyelmünket (stb...) Tokaj mezőváros okos és tekintetes birájának, esküdt polgárainak és külbirtokosainak személyeikben előadták nekünk, miképp nekik a legrégibb emberi emlékezet óta megerősített bizonyos gyakorlataik és folytatott törvényeik, szokásaik és helyhatósági jogaik vannak, amikben őket úgy az ez idő szerint való Szentséges Császári Felség, mint annak elődei, mint annak a Részeknek tábornaszeregyai és a mondottuk Felség Szepesi Kamarájának tanácsosai, nemkülönb Tokaj kapitányai és valamennyi tisztartója is mindmáig sértetlenül megtartották és meghagyták. Minél fogva a mondottuk bíró, esküdt polgárok és Tokaj mezővárosnak többi lakosai is a legalázatosabban esedeztek előttünk, hogy őket méltóztassunk meghagyni az ő régi törvényeikben, gyakorlatukban és szokásaikban Szentséges Császári és Apostoli Királyi Felségünk tekintetével, melyet a most tartó országgyűlésen teljességgel gyakorlunk. Nehogy tehát önálok valamelyik új tisztviselőnk, a ki közöttük új szokást akarna életbe léptetni, új és reájok nézvést sérelmes, a régiekkal ellenkező törvényt merészeljen: azért nektek, valamennyi tábornaszeregyunknak és az előbb mondott tekintélyünkkel, jelen sorainkban a legszigorúbban és ugyanazon legkegyelmesebb Szentséges Felségünknek sértődésével meghagyjuk es megparancsoljuk, miképp a fentebb mondottuk esedezőik szabadalmainak mostantól ezután, épp úgy, mint ezelőtt mindenkor és mindétig és az őik gyakorlatainak, szokásainak bármilyen ellenmondását mellőzzétek és amazokat legyetek kötelesek mindig helyesnek és erősnek tartani és tartoztatok megtartani önálok.

E jelen sorainknak erejével és bizonyosságával különben nem cselekedvén. Jelen levelünk átolvasás után visszaadandó az előmutatónak.

Kelt Pozsonyban, az Urnak 1598-ik évében, márc. 10-én.

Miksa s. k. (P.H.)

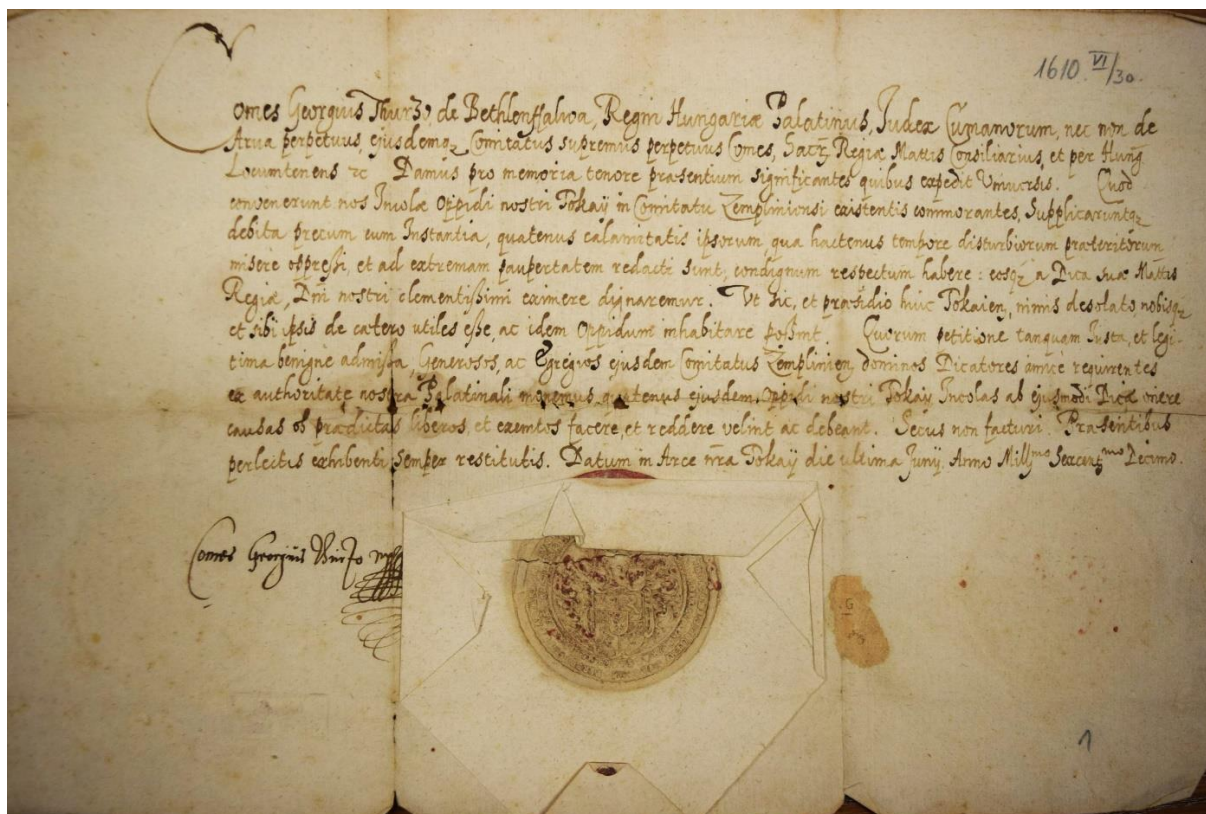
Lippay kancellár. s. k.

Az eredetivel összeegyeztette: Kossuth András, szolgabíró.

¹⁰⁴ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. Miksa főherceg megerősíti Tokaj városát régi kiváltságaiban. Pozsony, 1598. március 10. (latin)

Dongó Gyárfás Géza: Tokaj városnak régi szabadalma. In: Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez, 1913. július, 19. évfolyam 3. szám. 201-202.

**Thurzó György nádor kinyilvánítja a tokajiak mentesítését a királyi adófizetés alól.¹⁰⁵
Tokaj, 1610. jún. 30.**

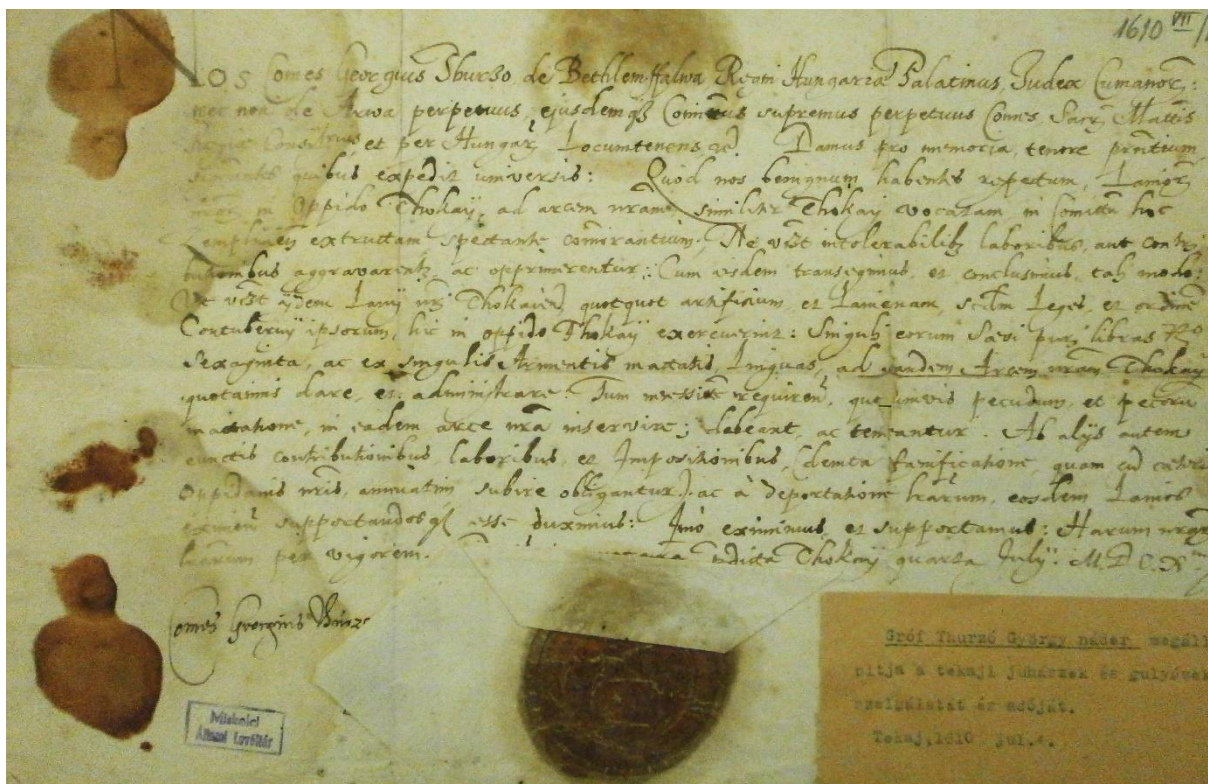
Bethlenffalvai Thurzó György gróf Magyarország nádora, a kunok főbírája, nemkülönben Árva örökös ura és ugyanezen vármegye örökös főispánja, Szent Királyi Felség tanácsosa, és magyarországi helytartója, stb. Emlékezetül adjuk jelen levelünk rendiben, tudatva mindazokkal, akiket illet, hogy elé járultak Zemplén megyében lévő Tokaj mezővárosunk lakói és köteles alázattal arra kértek bennünket, hogy az ő bajaikra, amelyekbe eddig a múlt zavaros idők következtében szerencsétlenül szorítva és végső nyomorúságba taszítva lettek, méltó tekintettel legyünk és őket Ő Királyi Felsege, Legkegyelmesebb Urunk adózása alól kivenni méltóztassunk, hogy így egyfelől ezen szerfölött elhagyott tokaji erősség számára, valamint magunknak és ő maguknak is egyébként hasznos legyen, és a mezővárost lakni tudhassák. Az ő kérésüket, amely méltányos és jogos, kegyesen meghallgatva ezen Zemplén vármegye nemzetes és vitélő adószedő urait barátságosan megkeresve nádori tekintélyünkben intjük, hogy ezen Tokaj mezővárosunk lakóit, az előbb említett okok miatt ezen adóktól mentesítsék és kivegyék, illetőleg mentesíteni és kivenni tartoznak. Másképp ne merészeljete cselekedni.

Jelen levelünket átolvasva a felmutatónak mindig szolgáltatások vissza.

Kelt Tokaj várunkban, az 1610. esztendőben június utolsó napján.

Gróf Thurzó György s. k. (P. H.)

¹⁰⁵ TM TD 2002. 89. Thurzó György nádor kinyilvánítja a tokajiak mentesítését a királyi adófizetés alól. Tokaj, 1610. június 30. (latin)

**Thurzó György nádor megállapítja a tokaji mészárosok szolgáltatásait.¹⁰⁶
Tokaj, 1610. július 4.**

Mi Bethlenffalvai Thurzo György gróf Magyarország nádora, a kunok főbírája, nemkülönben Árva örökös ura, és ugyanezen vármegye örökös főispánja, Szent Királyi Felség tanácsosa és magyarországi helytartója stb. Emlékezetül adjuk jelen levelünk rendiben tudatva mindazokkal, akiket illet, hogy mi jóságos tekintettel lévén Thokay mezővárosunkban, mely Zemplén megyében lévő ugyancsak Thokay nevezetű várunkhoz tartozik-lakozó mészárosainkra, hogy elviselhetetlen munkáktól és adóktól ne terheltessenek és ne nyomassanak, ezért a következőket vittük végbe érdekükben és eképpen rendelkezünk:

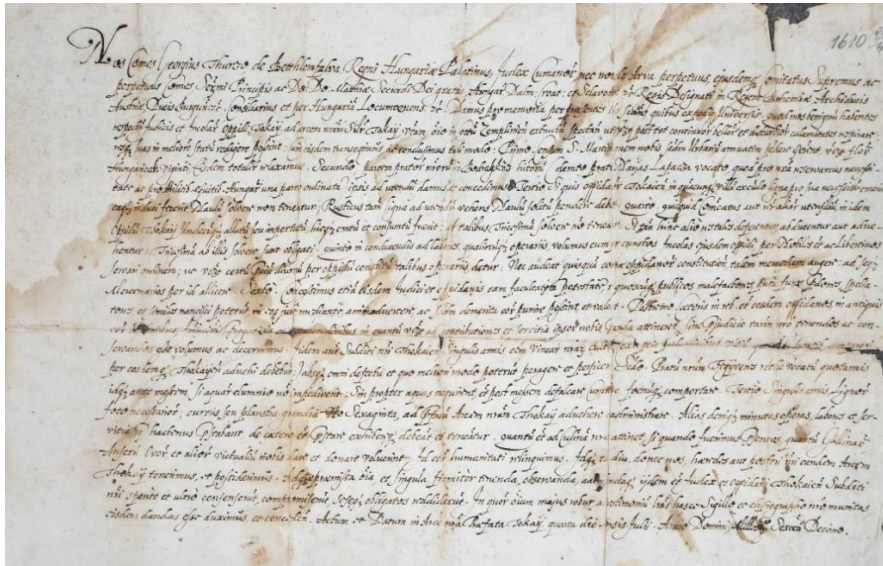
Hogy ezen tokaji mészárosaink a törvényhez képest és céhünk szabályzatának megfelelően akárhány széket tartanak és mesterséget gyakorolnak, itt Thokay mezővárosunkban, közülük minden egyes számszerint 60 font tiszta faggyút és minden egyes vágómarhától a nyelveket ezen Thokay várunkhoz tartozik évenként adni és szolgáltatni, másfelől kényszerítő szükség esetében bármennemű jóság és barom levágásával a várban közreműködni köteles. Más minden egyéb adótól, munkától és szolgáltatástól, kivéve a szénagyűjtést, melyet más városi lakossal évenként teljesíteni kötelesek, postálkodástól eme mészárosokat kiveendőknék és mentesítendőknék ítéltük, s ki is vettük, és mentesítettük őket jelen levelünk erejénél fogva.

Kelt említett Thokay várunkban július 4-én, az 1610. évben.

Gróf Thurzó György s. k. (P. H.)

¹⁰⁶ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. Thurzó György nádor megállapítja a tokaji mészárosok szolgáltatásait. Tokaj, 1610. július 4. (latin)

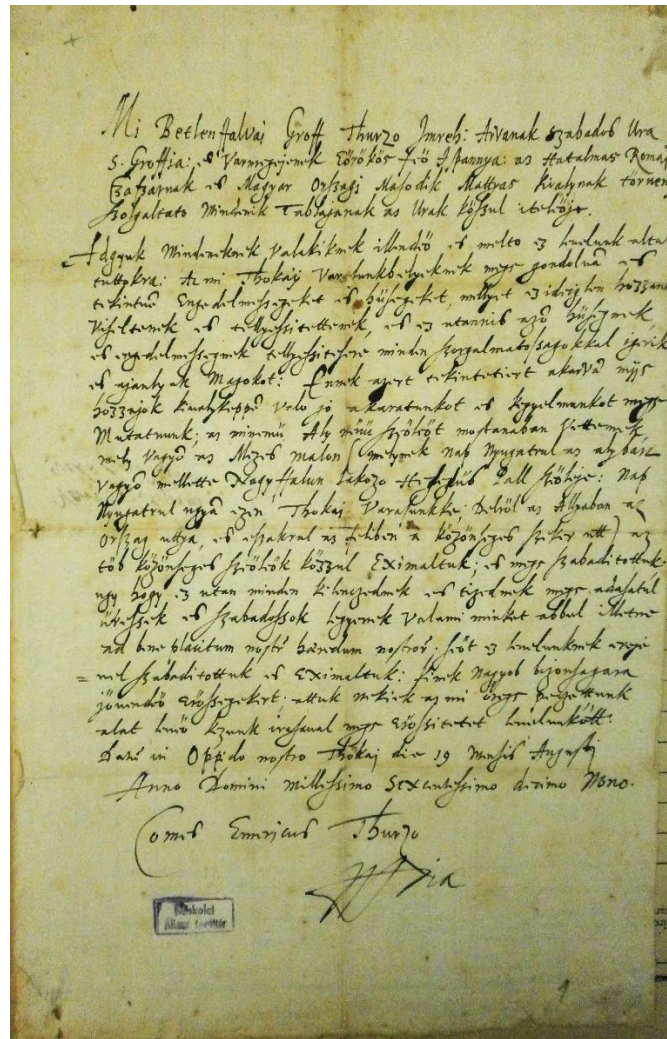

Thurzó György nádor, mint Tokaj földesura kiváltságokban részesíti a tokajiakat, és meghatározza szolgáltatásaikat.¹⁰⁷ Tokaj, 1610. július 4.

Mi Bethlenfalvai Gróf Thurzó György, a Magyar Királyság nádora, a kunok főbírája, valamint Árva örökös ura, és ugyanezen vármegye örökös főispánja, az urak urának, a legkegyelmesebb fejedelemnek, Második Mátyásnak Isten kegyelméből Magyarország, Dalmácia, Horvátország, Szlavónia stb. királya, a Bohémiai Királyság (Cseh Királyság D. Sz.) kijelölt királya, Ausztia főhercege, Burgundia hercege: tanácsosa és magyarországi helytartója stb. Adjuk mindenkinek tudtára akiket illet a jelen pecsétben ellátott levelünkben, minthogy Tokaj város bírása és lakói irányában jóindulatúak vagyunk, s figyelemmel vagyunk a Zemplén megyében lévő Tokaj várunkra is, hogy tudniillik oly sok háború, zavargás és baj után helyzetüket jobbra fordíthassák. Eldöntöttük és elhatároztuk tehát az alábbiakat: Először: Szent Márton censusát, amit nekünk évenként mint 16 úrbéri szolgáltatást fizetni szokta, tudniillik 20 magyar forintot, teljesen elengedjük. Másodsor: A Bodrogközben lévő mezőink azon részét, amelyet Nyáras Lapóczának neveznek (s amit a mi szükségletünkre, valamint Magyarország katonasága és lovassága számára tartottunk), ezt most teljesen az ő használatukra engedjük és adjuk át. Harmadsor: Ha valaki Tokaj város lakói közül valamelyik községben a saját szükségletére fát vásárol, s azt haza akarja szállítani, szállítási díjat (hajón) ne fizessen. A paraszt azonban, ha használatára szállít fát, köteles a szokott szállítási díjat fizetni. Negyedsor: Bármely közösség, amelynek az a feladata, hogy Tokajba szállítson, vagy itt vásároljon, vagy eladjon bizonyos használati tárgyakat, harmincadot nem köteles fizetni, ha azonban innen elszállítja, akik pedig kiszállítják az árut, azok kötelesek a harmincadot megfizetni. Ötödsor: A napszámosfogadást illetően pedig akarjuk, hogy a város valamennyi lakója, a nemesek és a szabadosok az alábbi rendet tartásuk be. Azonos munkáért azonos napi bért kell megállapítani. Ne merészeljen senki sem a városiak határozatával szemben a bért növelni, s ezáltal a napszámosokat magához csalogatni. Hatodsor: Megengedjük a bírónak és a lakóknak azt a lehetőséget, hogy a közönséges bűnözőket, úgymint a rablókat, az útonállókat, a fosztogatókat elfogassák, ellenük eljárást folytassanak, s őket érdemük szerint megbüntessék. Végül úgy döntünk, és úgy határozunk a többi ügy tekintetében... hogy minden egyéb szolgáltatás, adó és robot megmarad azokkal az előjogokkal, amelyeket eddig Tokaj lakói bírtak. Ugyanezen tokaji alattvalóink minden esztendőben szőlőink művelésének minden munkafázisát (kivételt képez a venyige összegyűjtése és hazaszállítása, amit kötelesek lesznek elvégezni) hiány nélkül a lehető legjobban végezzék. Másodsor: A Fegyveres rétnek nevezett mezőnket kötelesek lekaszálni aratás előtt, ha az árvíz nem akadályozza, ha pedig akadályozná, akkor aratás után kötelesek lekaszálni, összegyűjteni s a szénát hazaszállítani. Harmadsor: Minden esztendőben kötelesek egy kocsi, vagy egy szekér tüzelőfát 60 súlyegységnyi mértékben a tokaji várunkba szállítani. Ami pedig a konyha dolgokat (élelmiszereket) illeti, ha jelen vagyunk, annyi kakast, ludat, tojást és egyéb élelmiszert kötelesek adni, amennyit eddig is adtak. Ez a rendelkezésünk érvényes addig, amíg élünk, de érvényes örökösünkre vagy utódunkra is. Mindezeket az imént előrebocsátott dolgokat alattvalóink, Tokaj városának bírása és lakói egyébként újból megerősítik, azokat megőrzik és teljesítik. Mindezek hitelének megerősítésére és tanúbizonyosságul úgy rendelkezünk, hogy adják ki ezt a hivatalos okiratot, amit pecsétünkkel és aláírásunkkal megerősítettünk. Így döntöttünk.

Kelt az előbb említett Tokaj várunkban, 1610. július 4-én

¹⁰⁷ TM TD 77. 19. 1. Thurzó György nádor, mint Tokaj földesura kiváltságokban részesíti a tokajiakat, és meghatározza szolgáltatásaikat. Tokaj, 1610. július 4. (latin)

**Thurzó Imre által kiadott oklevél a tokajiak Aly nevű szőlőjének eximálásáról. ¹⁰⁸
Tokaj, 1619. augusztus 19.**

Mi Betlenfalvai Groff Thurzo Imreh, Arvanak szabados Ura s Groffia, s Varmegieienek örökös fő Ispannia: az Hatalmas Romai Czaszarnak és Magyar Orszaghi Masodik Mattyas Kiralynak törvény szolgaltato mindenik Tablaianak az Urak közül itelője.

Adgyuk mindéneknek valakiknek illendő és meltó ez levelunk által tutokra. Az mi Thokay varosunkbelieknek megh gondolvan es tekintvén engedelmesszegeket es hívszégeket, melliet ez ideíglén hozzánk viszéltenek s. tellieszettenek; és ez utanis azok hívszeghnek es engedelmessegeknék tellieszétéseére minden szorgalmatosságokkal ajanliak magokath. Ennek azérth tekintétiérth akarvan miis hozzájuk kivalkeppén valo jo akaratumkat és kégielmunketh megh mutatnunk, az minemű Aly névű Szeőlőth mostanában vettenek, meli vagyon az Mezeszmalon; (melynek Napnyugatrul az aliban vagyon mellétté Nagygyfalun lakozo Hegedűs Pall szeőleje: Napkeletről ugyan ezen Thokay Varasunke; Delről az alliban az Orszagh uttya, es Eszakrol az főliben a Közönszegezh Szekér uth; az töb közönszegezh szeőlők közöl eximáltuk, és megh szabadítottuk, ugy hogy ez utan minden kilenczednek es tizednek megh adaszatol üressék es szabadossak legienek valami minket abbol illetné ad beneplicitum nostrum haeredum nostrorum. Sőt ez levelünknek erével szabadítottuk es eximáltuk. Kinek nagyob bizonsagara jövőndő erőssegekre, attuk nekiek az mi öregh peczettunk alath leveo, kezunk irasaval megh erőssziteteth levelünköt:

Kelt Tokaj mezővárosban augusztus hónap 19. napján az Úr 1619. évében
Gróf Thurzó Imre s. k.

¹⁰⁸ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. Thurzó Imre által kiadott oklevél a tokajiak Aly nevű szőlőjének eximálásáról. Tokaj, 1619. augusztus 19.

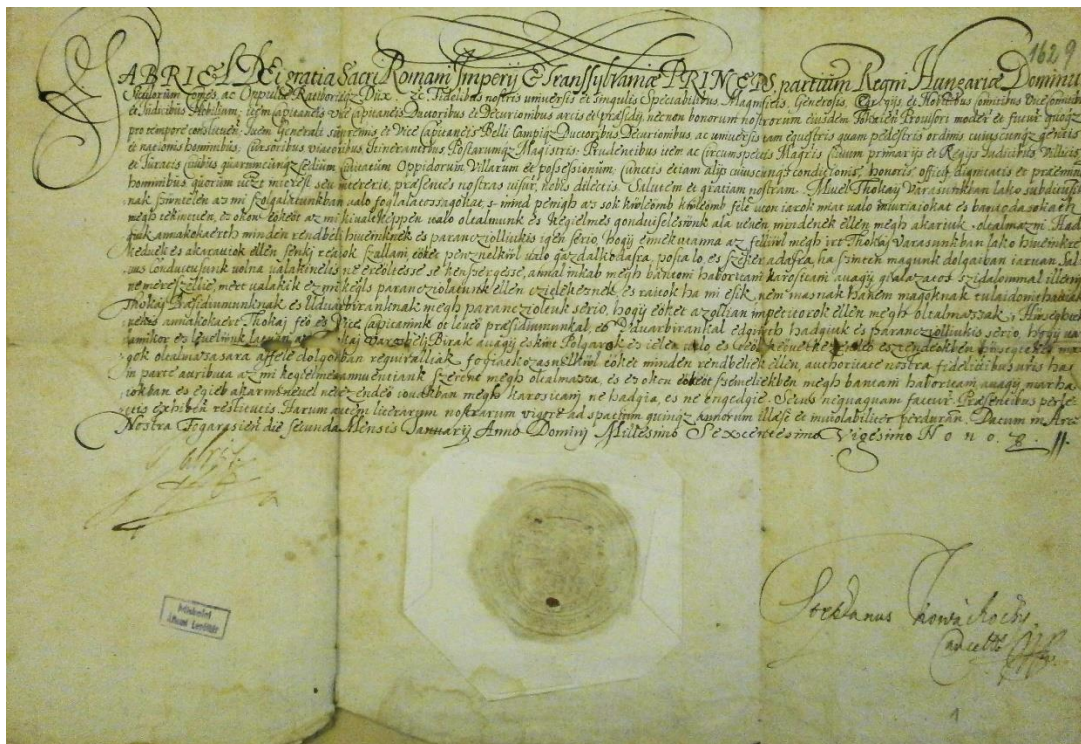
Bethlen Gábor fejedelem Tokaj városának használatra átengedi a várhoz tartozó Nyáras Lapátza nevű kaszálót.¹⁰⁹ Gyulafehérvár, 1627. október 9.

Mi Gábor Isten kegyelméből a Római Szent Birodalom és Erdély fejedelme, Magyarország Réseinek ura, a székelyek ispánja, valamint Oppeln és Ratibor hercege stb. Emlékezetül adjuk jelen levelünk rendiben, közölve akiket illet, mindenkivel, hogy mi több hívünknek, különösen pedig nemzeti Debreteni Tamás, erdélyi jószágaink kormányzójának és tizedbérlejének mezővárosunk, Tokaj érdemes és tisztos polgárainak és összes lakóinak érdekében főméltóságunk elé terjesztett különleges közbenjárására, másfelől pedig az ő hiteltérdemlő bizonyosságokból értesülést szerezve, az említett tokaji polgároknak és lakosoknak, a barmok és jószágok szükséges táplálására mezők és kaszálók hiánya miatt nem csekély szükségét és szegénységet szenvedvén, az ő ilyen módú nyomorúságukon segíteni akarván, kegyelmesen segítségükre sietvén egy teljes egész mezőt, avagy kaszálónkat, melyet közönségesen Nyáras Lapátzának hívnak s amely a Tisza és Bodrog folyó összefolyásában a két folyó között Zemplén megyében fekszik és teljes joggal Tokaj nevű várunkhoz tartozik, de elődeink, ezen hely földesurainak engedélyével és a mi jószágunkból is már egy idő óta a város lakóktól szabad használatban van, most is Tokaj mezővárosunk összes polgárainak és lakóinak jótetszésünk idejére szabad használatra adni, engedni és juttatni akarjuk kifejezetten hozzáadva, hogy ha valamikor nekünk szükségesnek látszanék, ugyanezt a mezőt jószágkezelőink visszafoglalhatják és a már mondott várunkhoz tartozandóképpen lefoglalhatják. Egyidejűen mondott hozzájárulásunk tartalmára, nekik átadjuk, átengedjük, és juttatjuk jelen levelünk erejével.

Kelt, városunkban, Gyulafehérváron október hó 9-ik napján az Úr 1627-ik évében.

Bethlen Gábor s. k. (P. H.)

¹⁰⁹ TM TD 2021. 25. 1. Bethlen Gábor fejedelem Tokaj városának használatra átengedi a várhoz tartozó Nyáras Lapátza nevű kaszálót. Gyulafehérvár, 1627. október 9. (latin)

Bethlen Gábor fejedelem Tokaj városát oltalmába veszi, és felmenti a beszállásolás, postaló és szekéradás kötelezettsége alól.¹¹⁰ Fogaras, 1629. január 2.

Mi Gábor Isten kegyelméből a Római Szent Birodalom és Erdély fejedelme, Magyarország Részeinek ura, a székelyek ispánja, valamint Oppeln és Ratibor hercege stb. (...)

Mivel Thokay varasunkban lako subditusinknak szüntelen az mi szolgatunkban valo foglatosságokat, s-mind pénigh az sok küleömb féle uton iarok miat valo iniuriaiokat (sérelmeiket D. Sz.) és bantodasokath mégh tékintvén, éz okon eökeöt az mi kivaltképpén valo oltalmunk és kégiélmés gondviselésönk ala vévén mindénék éllén mégh akariuk oltalmazni. Hadgiuk annakokaérth mindén réndbéli hivéinknék és parancziolliukis igén sério, hogy énnékutanna az fellüül mégh irt Thokay varasunkban lako hivéinkré kédvék és akarattiok éllén sénki réájok szallani eökét pénz nélkül valo gazdalkodásra, posta lo, és szekér adásra, ha szinten magunk dolgaiban iarvan Salvus Conductusunk volna valakinélis né éróltéssé sé kényszérgéssé, annal inkab mégh bántani haborítani karosítani avagy gialazatos szidalommal illétni né mérészellié, mért valakik éz mikégls parancziolatunk éllén czielékésszénék , és raitok ha mi ésik ném masnak haném magoknak tulaidonithattiak. Thokay Praésidiumunknak és Udvarbiranknak mégh paranczioltuk sério, hogy eökét az ollian impétitorok éllén mégh oltalmazzak, Hűséghteknékis annakokaért Thokay feő és Vicé Capitanink ot léveő praesidiumunkal és Udvarbirankal édginth hadgiuk és parancziolliukis sério, hogy valamikor éz lévélönk legyen az Thokay varosbéli Birak avagy ésküdt Polgarok éz iélén valo és kéövétkéző észténdéokbén hűségtekét magok oltalmazasara affélé dolgokban réguiralliak fogiatkozás nélkröl eökét mindén réndbéliék éllén, autoritaté nostra fidelittibus uris hain parté auributa az mi kegiélmés annuéntiank szérént mégh oltalmazza és éz okon eököt személiékbén mégh bantani haborítani, avagy marhaiokban és égiéb akarminénél névézendéő iondokban mégh karosítani né hadgia, es né engedgié. (...)

Kelt városunkban Fogarason január hó 2. napján az Úrnak 1629. évében.

Bethlen Gábor s. k.

(P. H.)

Kovacsóczy István kancellár s. k.

¹¹⁰ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. Bethlen Gábor fejedelem Tokaj városát oltalmába veszi, és felmenti a beszállásolás, postaló és szekéradás kötelezettsége alól. Fogaras, 1629. január 2.

Brandenburgi Katalin levele a tokajiakhoz a katonáskodás, kaszálás és darabont adásról.¹¹¹ Gyulafehérvár, 1630. július 22.

Katalin, Isten kegyelméből született brandenburgi örgrófnő, a Szent Római Birodalom és Erdély fejedelme, Magyarország Részeneinek ura, a székelyek ispánja, Poroszország Jülich, Kleve, Monschau stb. hercegnője.

Római Császár és Magyar Orszaghi stb. stb. Kirali eö Fölsége birodalmában Zemplin varmegieiben leveö Thokai varasunkbeli Biro Polgarink alazatos köniörgö instantiáikra nekünk tartozó szolgálattoknak Dezmaiuknak modgiaroll s égieb réghi ususoknak (szokásoknak D. Sz.) observalaroll (megtartásáról D. Sz.), Melliekkal öket jo emlekeztü Pradecessor Possessor (előző birtokos D. Sz.) feöldes urak éeltették de nemeli tisztartoktüll azokban igen megh bantodtak volt, mellettünk leveö Tekintetes Nagisagos és Nemzetes Tanaczi Ur bezülletes hiveinknek keözönseges tecczéseikis accedalvan (hozzájárulván D. Sz.) kegyelmessen articulátim illien Deczrétumot, az mint keövetkezik statuáltunk, nemeli Postullátumokroll pedigh magunkat informaltatni akarván.

I. Elseöben, holott jelentik ezen Thokai Birank Polgarink hogi abban az varasunkbanis jobbagink keözül ugian szamosak kezdettek volna nemessedni es volnanak olliak, kik egi hordo borert Magoknak szabadsagotth veven sem hadban sem az teöbbi keözött nem szolgálnanak: erröl igy decernaltunk (döntöttünk D. Sz.): hogi ennekutannja ez ne légien.

II. Thokai varasunkbelieknek Munkaczi jozzagunkbólil kaszállásra aratásra akarunk segittcziegekre kegyelmessen prospicialni (gondoskodni D. Sz.) es providealtatni.

III. Mivell az helies eörökseges es szamos jobbagink közüll valo Drabant tartast igen karosnak ismertük lenni serio comittalliu (parancsoljuk D. Sz.): Udvarbirank Thokai udvarhazunkhoz tizenkett idttest numero 12 Drabantot tarczion.

Külsején (Külsején D. Sz.): Mezövárosunk Thokay

Érdemes és tisztos birájának és esküdt polgárainak és lakosainak

Eme jószágos döntésünket tudomására hozni határoztuk.

(P. H.)

Szegedy Gergely, Brandenburgi Katalin jószágainak főudvarbírája a bordézmával és a földesúri borfoglalással kapcsolatos eddigi szokásokat újra megerősíti.¹¹² Tokaj, 1631. augusztus 17.

Szegedy Gergely, az felségés Brandenburgurny feiedéléségből születet Catharinának az Szént Romai Birodalomnak és Erdély országának Néhai Féiédelmének mégh hagiatot Özvégiének ect: és Borussianak Julianak Clivianak Montiumnak Herczég Aszszonianak Tokay Jozsaginak Főudvarbiraia. Adom tutara az kikkék illik: Hogy; Thokai Varasat az Bor Dezmálásnak. s Bor foglalásnak réndiben ugymint: észténdönkint tizenniölcz hordo Bornak földés Úr szamara valo foglalásában és azon hordo boroknak éggién éggién tizenniölcz niolcz forintal valo contentálásában az régy Rudolphus Cziaszartol ugian ezen dologrol nekik adatot Privilegiomoknak continéntiaia szérint mély Privilegiomokrol égez Tanaczul érös hitékelis fatéaltanak élöttém Asszoniunk ö felségé ézerhatszazharmincz észtendő bely kégmés parancziolattiából az tékintétes és N.ágos Kerészég Chiaky Istvan urammal ö N.agának égbén az felül mégh névezét Tokay városát Privilegiomában éppén és mindén részeiben méghtartottam. Mélyly dologban kévántatik hogi ezen kövétkézendő Successoromis ökét az ö felségé kégmés parancziolattia szérint éz én Tokay városát Privilegiomában pacificé élni pérmiuallia.

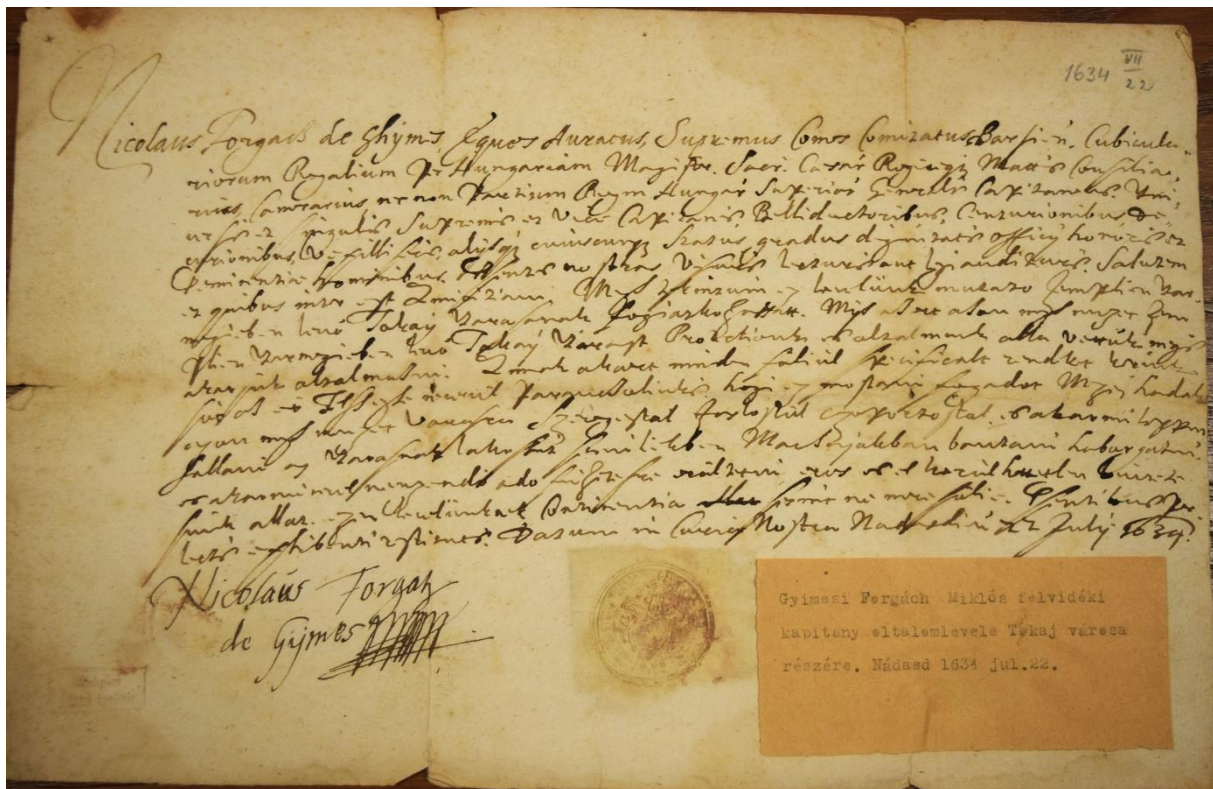
Kelt, Thokai kúriánkban augusztus 17-én az Úrnak ezerhatszázharmincegyedik évében.

Szegedy Gergely s. k.

¹¹¹ TM TD 77. 28. 1-TD 77. 29. 1. *Brandenburgi Katalin levele a tokajiakhoz a katonáskodás, kaszálás és darabont adásról. Gyulafehérvár, 1630. július 22.*

¹¹² *Szegedy Gergely, Brandenburgi Katalin jószágainak főudvarbírája a bordézmával és a földesúri borfoglalással kapcsolatos eddigi szokásokat újra megerősíti. Tokaj, 1631. aug. 17.* In: CSORBA, 1987.

Gyimesi Forgách Miklós felső-magyarországi főkapitány oltalomlevele Tokaj városa részére.¹¹³ Nádasd, 1634. július 22.

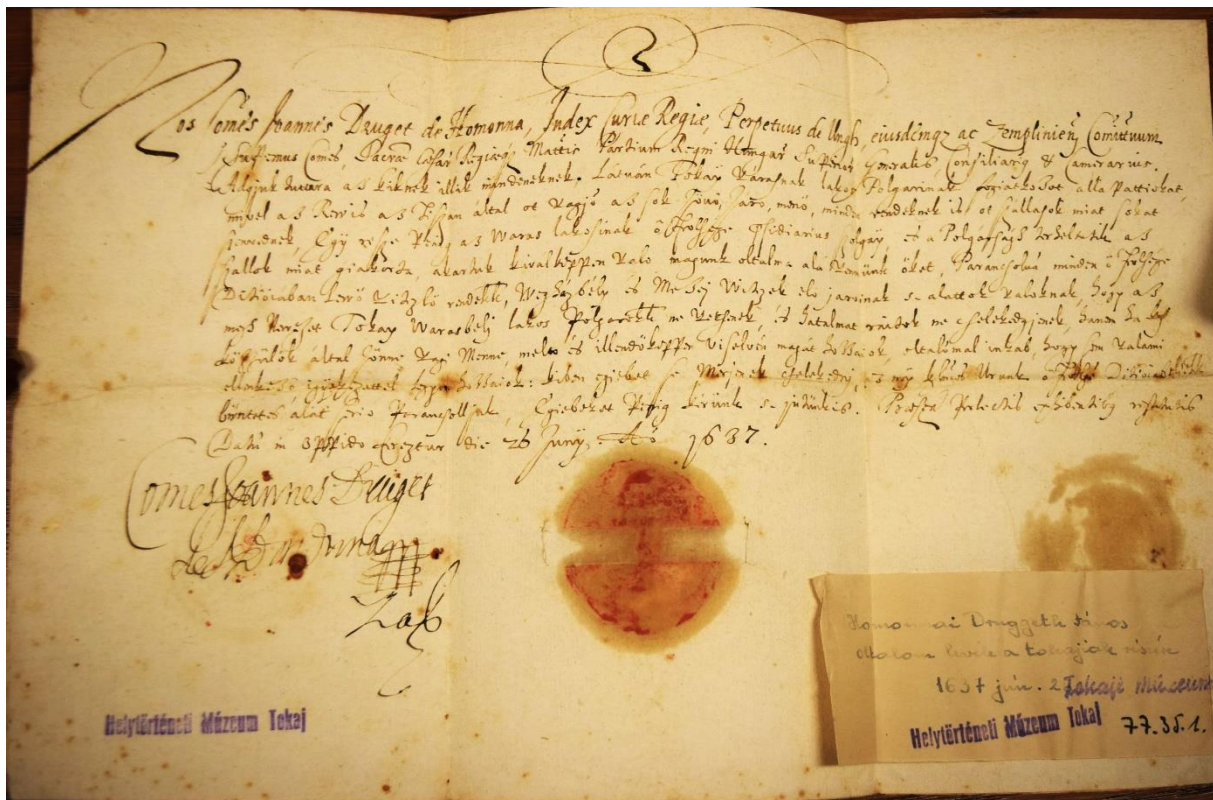
Gyimesi Forgách Miklós aranygyapjas lovag, Bars vármegye főispánja, magyar királyi főkomornik mester, Szent Császári és Királyi felség tanácsosa, kamarása, nemkülönbön felsőmagyarországi főkapitánya minden fő és alkapitányoknak, hadvezéreknek, századosoknak, tizedeseknek, zászlósoknak, és más bárminemű rendű, rangu, foku, méltóságu, hivatalu, tisztű, és kiválóságú minden embernek együttesen és külön-külön is kikhez jelen levelünk eljut, kik azt olvassák vagy megtekinteni szándékoznak, akiket illet, üdvöt és barátságunkat.

Megh tekintvén ez levelünk mutató Zemplien vármegyében levő Tokay városának fogiatkozásatt Mys ezért azon megh nevezet Zemplien vármegyében levő Tokay várost protectionk es oltalmunk allá vettük megis akarjuk oltalmazni. Annak okaért minden felül specificált rendeket kerünk sőt az eő Felseghe nevében paranczoliukis hogi ezen mostani fogadot mezei hadak ezen megh nevezet városra szereggestul, falkastul, czoportostul es akarmikeppen sallani es városnak lakossait sem élelben marhajokban bantani haborgatni es akarmi nével nevezendő ado fizetesre erőltetni eros es elharulhattatlan büntetesünk allat ezen levelünknek continencia szerént ne merészelle. Jelen levelünket átolvasva a felmutatónak adjátok vissza.

Kelt nádasdi udvarházunkban 1634. júl. 22.

Gyimesi Forgách Miklós s. k. (P. H.)

¹¹³ TM TD 2002. 89. Gyimesi Forgách Miklós felső-magyarországi főkapitány oltalomlevele Tokaj városa részére. Nádasd, 1634. július 22.

Homonnai Drugeth János oltalomlevele a tokajiak számára¹¹⁴ Keresztúr, 1637. június 26.

Mi, Homonnai Drugeth János gróf, országbíró, Ung és ugyanazon Zemplén vármegye örökös főispánja, (...)

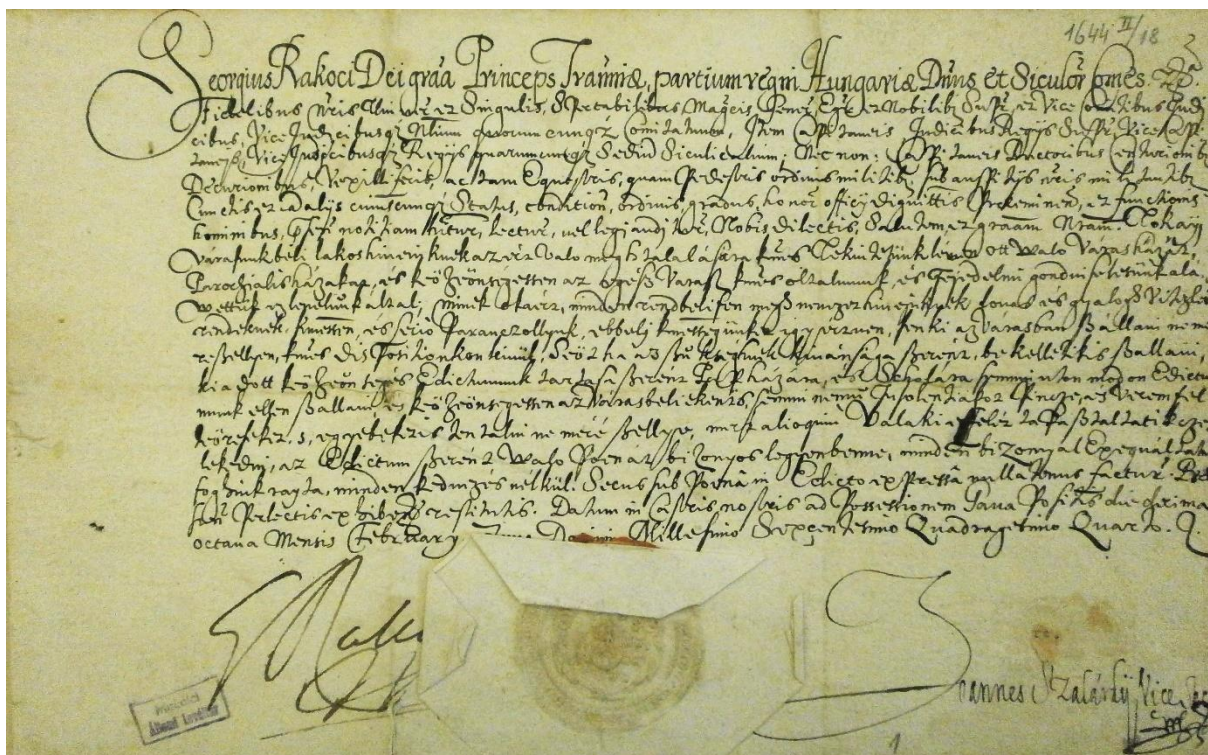
Adjuk tudtara az kiknek illik mindeneknek. Látván Tokay városnak lakos Polgarinak fogiatkozásat alla pattiokat, mivel az rév is az Tizsan által ot vagjó az sok jövő, járo, menő minden rendeknek it az szállások miatt sokat szenvednek, egy része penig az varas lakosinak ö Felsége oppidiarius szolgay és a Polgárságh terhelhetik az szallok miat giakorta akartuk kiválképpen valo magunk oltalma alá vennünk őket, paranczólná minden ö Felsége Dictiojában levő vitezlő rendekk, wigházbély és mezei vitezek elő jaroinak s alattok valoknak, hogy az megh nevezet Tokay varosbeli lakos polgarokk né vétsenek és hatalmat raitok né eszközjlenek, hanem ha közülök által jönni vagi menni mire is illendőkeppen visolván magát hozzaiok oltalomal inkab hogy sem valami ellenkező igyekezettel legyen hozzaiok: kiben egiebet ne merjenek cselekedni ez még Kegyelmes Urunk a folyó Dictiojanakk büntetes alat serio paranczolljuk egiebeket penig kérünk s intünk is (...)

Kelt Keresztúr mezővárosban június hónap 26. napján az 1637. évben

Gróf Homonnai Drugeth János s. k. (P. H.)

¹¹⁴ TM TD 77. 35. 1. Homonnai Drugeth János oltalomlevele a tokajiak számára. Keresztúr, 1637. június 26.

I. Rákóczi György oltalmába veszi Tokaj városát és a parókiát, és felmenti a beszállásolás alól.¹¹⁵ Torna, 1644. február 18.

Rákóczi György, Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország Részeinek ura és a székelyek ispánja stb. Híveinknek egyenként és együttesen, minden megyék tekintetes, nagyságos, nemes, nemzetes és vitézlő fő- és alispánjainak, fő- és alszolgabiráinak, hasonlóképpen bármely székely szék kapitányainak, királybiráinak, alkapitányainak és alkirálybiráinak, nemkülönbön kapitányoknak, vezéreknek, tizedeseknek, századosoknak, zászlósoknak, mind lovas, mind gyalogrendű katonáknak, fenhatóságunk alatt katonáskodóknak, bármely rendű, rangu, állapotu, foku, tisztű, hivatalu, méltóságú, kiválságú és hivatásu minden embernek, kik jelen levelünket megtekintik, olvassák, vagy megtekinteni szándékoznak, minden hívünknek üdvöt és kegyünket.

Tokayi várasunkbéli lakos híveinknek azért valo megh találására kegyelmes tekintetünk léven ott valo várasházát, parochialis házakat és közönségessen az egész várast kegyelmes oltalmunk és fejedelmi gondviselésünk alá vettük ez levelünk által. Minek okaért minden rendbéli fen megh nevezet híveinknek lovas és gyalog vitezleő rendeknek, kegyelmessen es serio paranczollyuk, ebbeli kegyelmességünket így értven, senki az városban szállani ne merészellyen, kegyelmes dispositionkon kívül seőt ha az szükségnek kivánsága szerint bekelletikis szallani, kiadott közönséges Edictumunk (rendeletünk D. Sz.) tartasa szerint pap házára, és scholára semmi uton modon Edictumunk ellen szallani, és közönségessen az várasbeliekenis semminemü insolentiákat pincze, és verem felteöreseket s egyebeketis tentalni ne merészellye, mert alioquin valaki effelét tapasztaltatik czelekedni, az Edictum szerint valo poenát (büntetést D. Sz.) bizonyos legyen benne, minden bizonyal exequáltatni foghiuk rayta, minden kedvezés nélkül. Máskép ne merészjeletek czelekedni, az Edictumban kifejezetten körvonalazott büntetés terhe alatt. Jelen levelünket átolvasás után a felmutatónak adjátok vissza.

Kelt a Torna melletti táborunkban Február hó 18. napján az Úr 1644. évében.

Rákóczi György s. k.

(P. H.)

Szalárdy János altitkár s. k.

¹¹⁵ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. I. Rákóczi György oltalmába veszi Tokaj városát és a parókiát, és felmenti a beszállásolás alól. Torna, 1644. február 18.

I. Rákóczi György erdélyi fejedelem a Tiszán inneni református egyházközségek vezetőinek kérésére visszaadja a tokaji rév szombatnapi jövedelmét a helybeli református lelkésznek. A mezőváros korábbi birtokosa, Homonnai János ugyanis kisajátította ezt a régi egyházi javadalmat.¹¹⁶ Sárospatak, 1644. április 3.

Georgius Rakoczy Dei Gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes etc. Egregie fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram.¹¹⁷

A' Tiszán innen lévő orhodoxa Ecclesiáknak Seniori¹¹⁸ ő kegyelmek találván meg bennünket az Ecclesiáknak több megbántódási között, jelentik azt is ő kegyelmek; hogy ez előtt négy esztendővel Homonnai János Uram propria autoritate¹¹⁹ a' Tokai Plebaniahoz¹²⁰ régi boldog emlékezetű Királyoktól conferaltatott¹²¹, és a memoria hominum pacifice¹²² birattatott Szombat napi Rév-jövedelmet el foglalta és elvötte volna: Instalvan azon ő kegyelmek, méltóztatnánk az Ecclesiának ez iránt való fogyatkozását is meg orvosolni és jó karban állattatni. Melly dologbeli ő kegyelmek méltó kivánságára kegyelmes tekintetünk lévén azon Szombati Rév-jövedelmet a' Plebaniahoz restituáltatni¹²³ engettük kegyelmessen. Minekokáért hűségednek kegyelmessen és igen serio¹²⁴ parancsolljuk, ez levelünk meg adatván, ennekutánna azon Szombati Rév-jövedelmet a' Tokai Plebaniahoz, a' régi jó usus és collatio¹²⁵ szerint minden fogyatkozás nélkül szolgáltatassa ki szokott idejében és terminusin¹²⁶; Sőt ha mi proventus¹²⁷ nálla volna is defacto¹²⁸, abból is a részt, mind pénzből, sóból és vasból adgya ki fogyatkozás nélkül, mostani ott levő Praedicator Varsányi Daniel Úrnak. Secus non facturus. Datum in Arce nostra Sááros Patak, die 3. Mensis Aprilis. Anno Domini 1644.¹²⁹

Georgius Rákóczi mp   L. S.¹³⁰

Egregio Danieli Miller, Preceptori Portus Tokaiensi, etc. Fideli nobis dilecto.¹³¹

Az iratra rávezetve a hitelesítő záradék 1721. március 6-án. Igazolta Jósa István Zemplén vármegye szolgabírája és Trócsányi Mihály esküdt, mindkettő aláírással és gyűrűspecséttel.

Hiteles másolat.

Jelzet: R.D.II.1/4

---

¹¹⁶ I. Rákóczi György erdélyi fejedelem a Tiszán inneni református egyházközségek vezetőinek kérésére visszaadja a tokaji rév szombatnapi jövedelmét a helybeli református lelkésznek. A mezőváros korábbi birtokosa, Homonnai János ugyanis kisajátította ezt a régi egyházi javadalmat. Sárospatak, 1644. április 3.

In: <https://patakarchiv.hu/portal/download/i-rakoczi-gyorgy-visszaadja-a-tokaji-rev-szombatnapi-jovedelmet-a-helybeli-reformatus-lelkesznek-a-mezovaros-korabbi-birtokosa-ugyanis-homonnai-janos-kisajatitotta-ezt-a-regi-egyhazi-javadalma/>

BALOGH – DIENES - SZABADI, 1999, 55.

¹¹⁷ Rákóczi György, Isten kegyelméből Erdély fejedelme, a Magyar Királyság Részeinek ura, és a székelyek ispánja, stb. Vitézlő, kedvelt hívünk. Köszöntésünket és kegyelmünket.

¹¹⁸ Igazhitű egyháznak esperesei. (A református gyülekezetek lelkészi elöljárói, vezetői.)

¹¹⁹ saját hatalmából

¹²⁰ Itt a tokaji református lelkész hivatalát jelzi a plebania szó.

¹²¹ adott, ajándékozott

¹²² emberemlékezet óta békésen

¹²³ visszahelyezni

¹²⁴ szigorúan

¹²⁵ szokás és adomány

¹²⁶ határidőre

¹²⁷ jövedelem

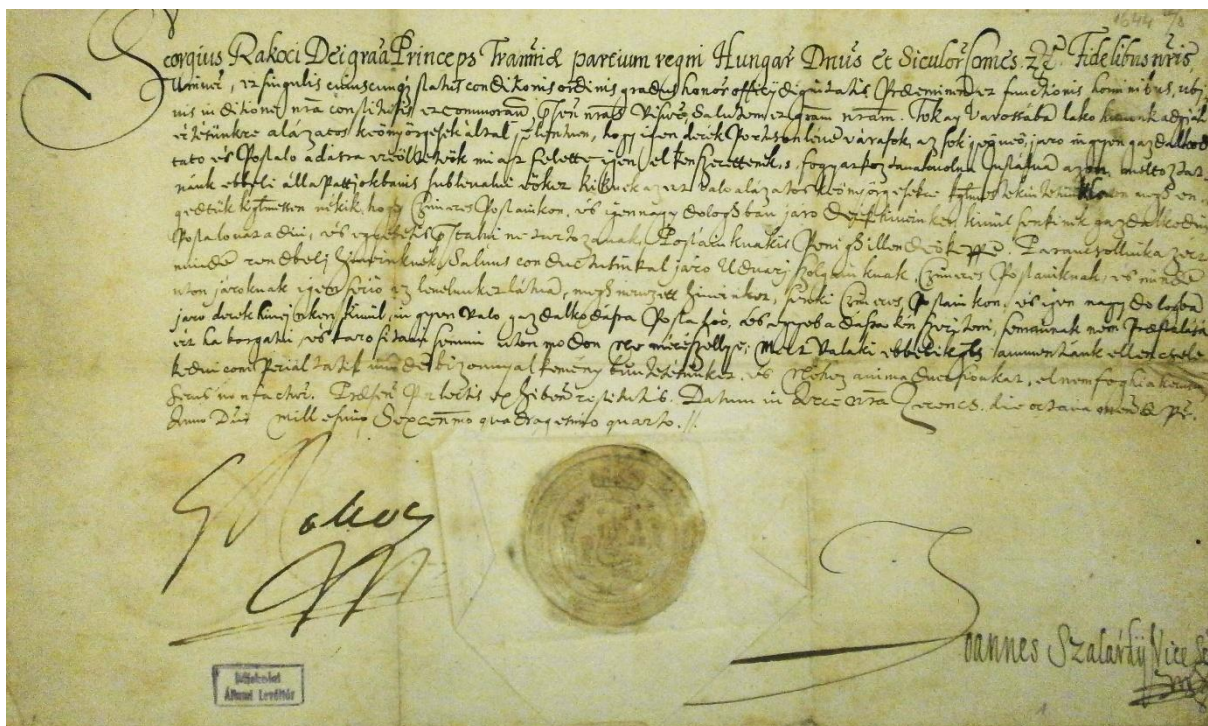
¹²⁸ ténylegesen

¹²⁹ Másként ne cselekedj! Kelt Sárospatak várunkban, az Úr 1644. évében, április hónap 3. napján.

¹³⁰ Locus sigilli: a pecsét helye

¹³¹ Vitézlő Miller Dánielnek, a tokaji rév vámszedőjének stb., kedvelt hívünknek.

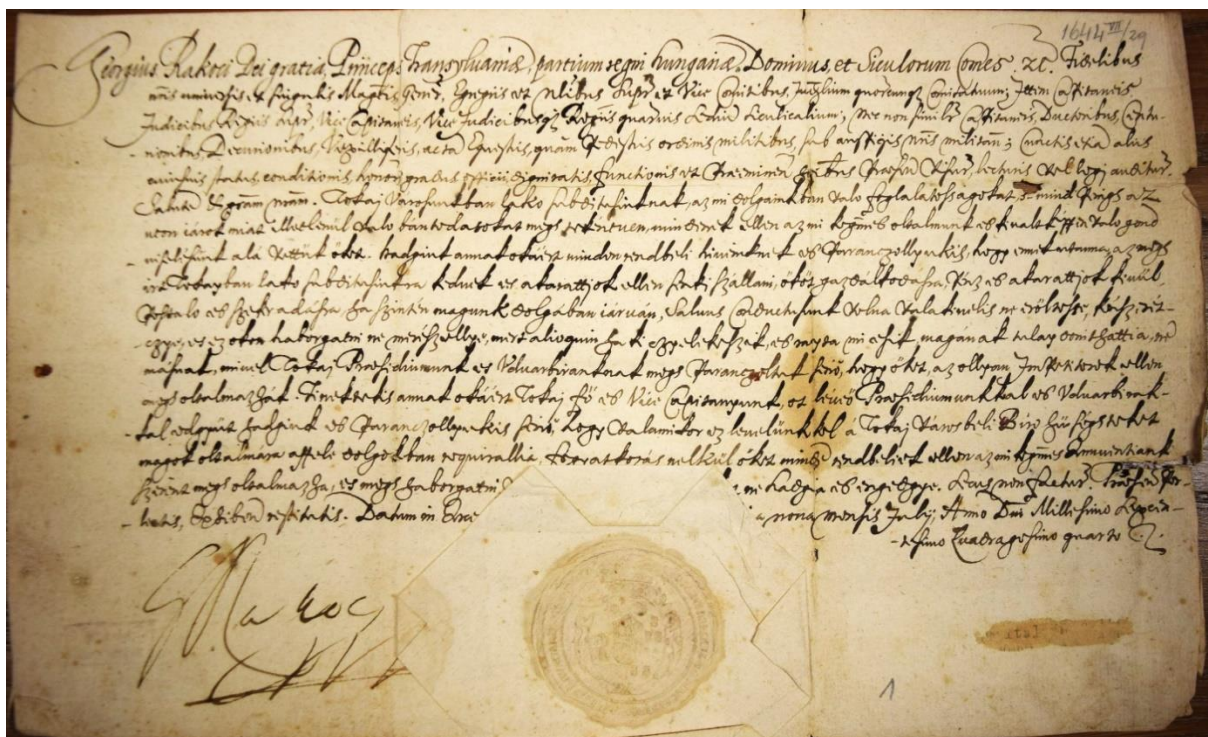
I. Rákóczi György felmenti Tokaj városát a postaló szolgáltatás alól.¹³² Szerencs, 1644. április 8.

Rákóczi György, Isten kegyelméből Erdély fejedelme és Magyarországi Részeinek ura, és a székelyek ispánja stb. Minden rendü, állapotu, rangu, tisztü, méltóságú, hivatali állásu, tekintélyü, és szolgálatu embereknek, hiveinknek együttesen, és külön-külön, kik fennhatóságunk alatt tartozkodnak és időznek, jelen levelünket látják, vagy megtekinteni szándékoznak, üdvözlétünket és kegyelmünket. Tokaj varosában lako hiveink adgyák értésünkre alázatos keönyergesek által jelentven, hogy igen derék portuson (réven D. Sz.) léven várasok, az sok jaro ingyen gazdalkodtato es postalo adásra erőletők miat felette igen elkenszeretnenek, fogyatkoztatnak volna. Instálván azon meltoztatnánk ebbeli állapotjokbanis subleválni (kisegíteni D. Sz.) eöket kiknek azert valo alázatos keönyörgesekre kegyelmes tekintetül leven megh engedtük kegyelmessen nékik, hogy czimeres postainkon és igen nagy dologban jaro derék hiveinken kívül senkinek gazdalkodni, postalovat adni és egyebetis praestálni (teljesíteni D. Sz.) ne tartozanak. Postainknakis penigh illendőkepen paranczolliuak azért minden rendbeli hiveinknek salvus conductusunkkal jaro udvari szolgánknak, czimeres postainknak és minden uton jaroznak igen serio ez levelünket látván, megh nevezett hiveinket, senki czimeres postainkon és igen nagy dologban jaro derek hiveinken kívül ingyen valo gazdalkodásra postalo és egyeb adásra kénszeríteni, semannak nem praestálásaért haborgatni és karosítani semmi uton modon ne merészellye: Mert Valaki ebbeli kegyelmes annuentiánk (beleegyezésünk D. Sz.) ellen cselekedni comperiáltatik (találtatik D. Sz.) minden bizonynal kemény büntetésünket és nehéz animadversionkat (megtorlásunkat D. Sz.) el nem foghia kerülni. Máskép ne merészjeletek cselekedni. Jelen levelünket átolvasva a felmutatóknak adjátok vissza.

Kelt Szerencs várunkban április hónap 8-ik napján az Úr 1644-ik évében.

Rákóczi György s. k. (P. H.) Szalárdi János altitkár s. k.

¹³² MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. I. Rákóczi György felmenti Tokaj városát a postaló szolgáltatás alól. Szerencs, 1644. április 8.

I. Rákóczi György Tokaj városát felmenti a beszállásolás, postaló és szekéradás alól.¹³³ Sárospatak, 1644. július 29.

Rákóczi György, Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország részeinek ura, és a székelyek ispánja stb. Híveinknek együttesen és egyenként nagyságos, nemzetes, vitézlő és nemes fő és alispánjainak minden megyék főszolgabiráinak, hasonlóképen kapitányainak, királybiráinak, alkapitányoknak és minden székely szék alkirálybiráinak, nemkülönbén hasonlóképen kapitányoknak, századosoknak, tizedeseknek, zászlósoknak és mind lovagi, mind gyalogrendű katonáknak, fennhatóságunk alatt katonáskodóknak, és minden bármely rendű, rangu, tisztű, foku, foglalkozásu, méltóságú, hivatalu és kiválóságú embereknek, kik jelen levelünket megtekintik, vagy olvasni szándékoznak, üdvözlétünket és kegyelmünket. Tokaj városunkban lako subditusinknak (alattvalóinknak D. Sz.) az mi dolgainkban valo foglalatosságokat s mind penigh az uton járok miat illetlenül valo bantodasokat megh tekintven, mindenek ellen az mi kegyelmes oltalmunk es kivaltkepen valo gondviselésünk alá vettük őket. Hadgyuk annak okáért minden rendbeli híveinknek és paranczollyukis hogy ennekutana az megh irt Tokayban lako subditusinkra kedvek es akarattioik ellen senki szállani, őket gazdalkodásra pénz és akarattioik kevlul postaló és szekér adásra, ha szintén magunk dolgában iárván salvus conductusunk (menlevél D. Sz.) volna valakinek is ne erőltesse, kényszerítesse és ezokon haborgatni ne merészellye, mert alioquin (egyébként D. Sz.) ha ki czylekeszik és myata mi esik magának tulaydonithattia nem másnak, mivel Tokaj Praesidiumnak (helyőrség D. Sz) es Udvarbiranknak megh paranczoltuk serio, hogy őket az olyan impetitorok (vádlok D. Sz.) ellen megh oltalmazzák. Tinectekis annak okáért Tokaj Fő és Vice Capitanunk az ot léveő Praesidiumunkkal es Udvarbirankkal edgyüt hadiuk es paranczollyukis serio, hogy valamikor ez levelünkkel a Tokaj városbeli biro hűséghteket magok oltalmára afele dolgokban requirállis fogyatozás nélkül őket minden rendbeliek ellen az mi kegyelmes annuentiank (jóvággyásunk D. Sz.) szerint megh oltalmazza, és megh haborgatni valami uton senkinek őket ne hadgia és engedgye. Máskép ne merészeljetek cselekedni. Jelen levelünket átolvasván a felmutatónak adjátok vissza.

Kelt, Sárospatak várunkban, július hó 29-én az Úr 1644. évében.

Rákóczi György s. k. (P. H.)

¹³³ TM TD 2002. 89. I. Rákóczi György Tokaj városát felmenti a beszállásolás, postaló és szekéradás alól. Sárospatak, 1644. július 29.

I. Rákóczi György Tokaj városát felmenti a palánkfa hordás és a postaló szolgáltatás alól.¹³⁴ Böszörmény, 1645. szeptember 12.

Rákóczi György Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország Réseinek ura és a székelyek ispánja stb. Híveinknek együttesen és külön-külön, tekintetes nagyságos, nemzeti vitézlő és nemes fő- és alispánjainknak, minden vármegyebeli szolgabíráknak, kapitányoknak, intézőknek, gondnokoknak és minden várak várnagyainak, hasonlóképpen városok, mezővárosok, falvak és birtokok kapitányainak, vezéreinek, továbbá minden szabad hajduvárosaink minden esküdt lakójának és lakosának, különösen pedig nemzeti Várad Stefán Ferencnek, a mi Tokaji várunk alkaptányának, gondozójának, valamint a többi kezelőnek mind a jelenbelieknek, mind jövőbelieknek bármilyen időben is lesznek, nem különben harmincadosoknak, hidak, révek, vámok adószedőinek, utóreinek, és minden más, bármely helyen levő kezelőnek, és egyéb bármely rendű, rangú, állapota, tisztű, feladatköri, méltosága, kiváltsága és hivatású összes embereknek, jelen levelünket megtekintőknek, vagy megtekinteni szándékozóknak, híveinknek üdvözetünket és kegyes jószágunkat.

Thokai varasunkbeli Birák, híveink adgyak ertesünkre alazatossan, hogy Kegyelmetek varmegeyejük eöket is az Thokai varhoz tartozando gratuitus labornak praestalasara, palánk fa hordasra kenszeritene, es eröltetne, szokasok kívül, mivel az mint könyörghesekből informaltatunk, soha az közöttök szokas nem volt, s annak praestalasara eöket nem is eröltettek. Kiknek azert valo alazatos instantiajokra (kérésükre D. Sz.) mostanis annualtunk (jóvähagyatunk D. Sz.) kegyelmessen, Parantsolvan kegyelmeteknek, hogyha ennek előtte, az vár épületire való palánkfa hordas köztök szokas nem volt, s arra eöket nem eröltettek, mostan se bancza kegyelmetek azzal eöket. Az Postalkodas dolgabol valo könyergesekreis kegyelmes tekintetünk leven, annualtunk (ha nem magunk dolga) kivalkeppen loval, es szekerrel valo postalkodastol, telliesseghel immunisok legyenek: minek okaert tinektek s hüseghteknek, capitan, udvarbiro, s egyeb Thokai varunkbeli tisztviseleö híveink kegyelmessen es serio parantssoljuk, igy ertven ebbeli kegyelmessegünket (ha nem magunk dolga leszen) senkinek loval, es szekerrel valo postalkodtatasra eröltetni, meghirt hivveinket ne engedgye, seöt annak telliesseghel valo immunitasaban meghtartsa es meghtartassa s masokkal meg oltalmazza. Máskép ne merészeljetekek cselekedni. Átolvasván jelen levelünket a felmutatónak adjátok vissza.

Kelt a mi szabad Hajdu mezővárosunkban, Böszörményben szeptember hónap 12-én az Úr 1645. évében.

Rákóczi György s. k.

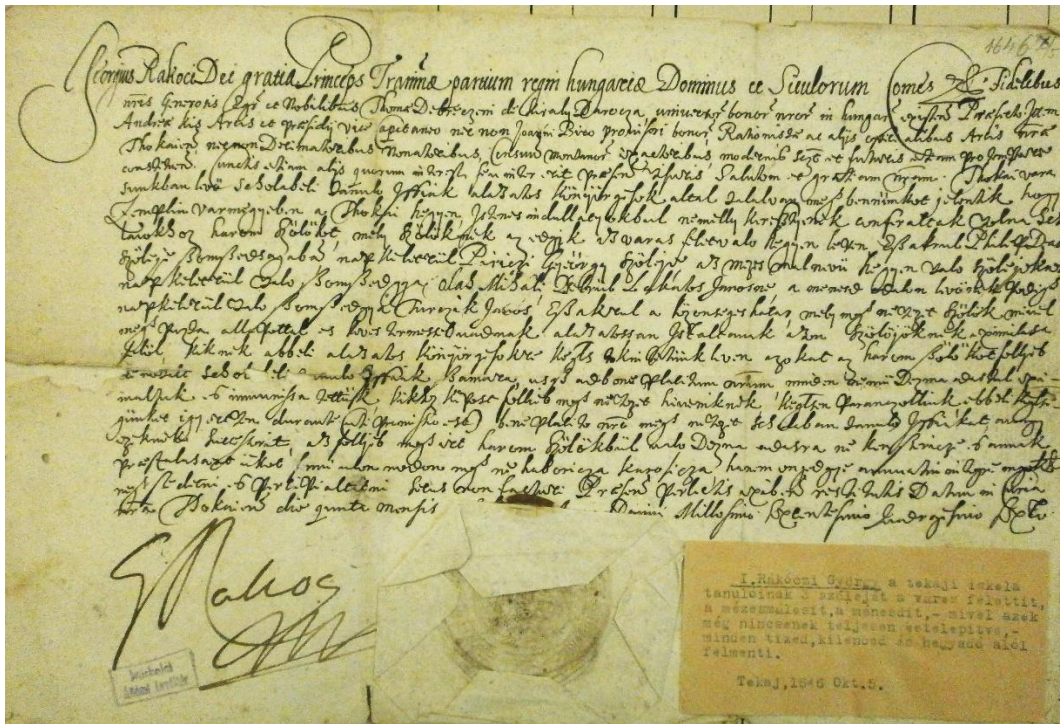
(P. H.)

Szalárdi János altitkár s. k.

---

¹³⁴ MNL OL NRA Fasc. 719. No. 030. I. *Rákóczi György Tokaj városát felmenti a palánkfa hordás és a postaló szolgáltatás alól. Böszörmény, 1645. szeptember 12.*

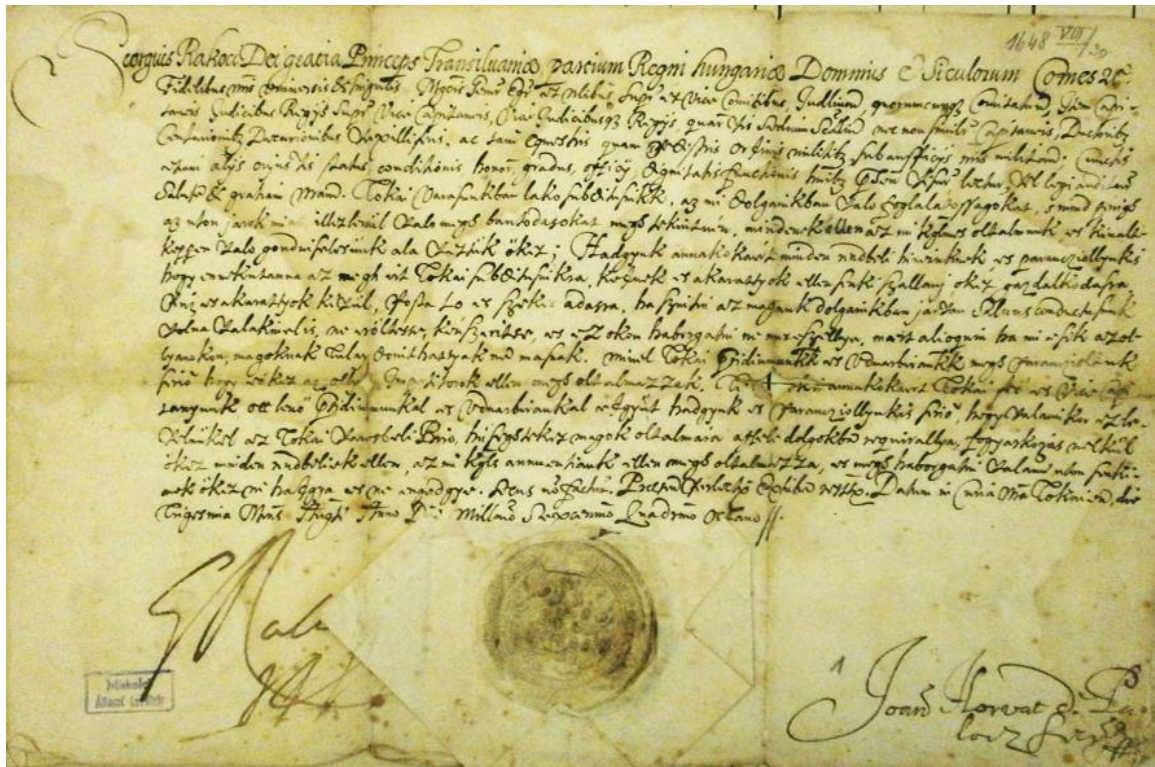
I. Rákóczi György a tokaji iskola 3 szőlőjét, a város felettit, a mézesmálit, és a ménesdit, minden kilenced, tized és hegyadó alól felmenti.¹³⁵ Tokaj, 1646. október 5.

Rákóczi György, Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország Részeinek ura, és a székelyek ispánja stb. Nemes, nemzetes és vitézlő hiveinknek, Királydaróczai Debreczeni Tamásnak, magyarországi összes birtokaink kormányzójának, ugyancsak Kis Andrásnak, vár- és erősségbeli alkapitánynak, nemkülönbén Bíró Jánosnak jószágaink felügyelőjének és számadójának és Thokai várunk egyéb kezelőinek, hasonlóképen tized, - kilenced, hegyadószedőknek, mind a jelenben levőknek, mind a jövőben időnként alkalmazandóknak, ugyancsak másoknak mindeneknek, akiket illet, vagy illetni fog, jelen levelünket megtekintőknek üdvöt és jóakaratumkat.

Thokai varasunkban levő scholabeli tanulo iffiak alazatos könyörgések által talalvan megh bennünket jelentik hogy Zemplin varmegyeben az Thokai hegyen Istenes indulattyokbul nemelly keresztyenek conferaltak volna scholaiokhoz három szőlőket, mely szőlőknek az edgyik az varas feletvalo hegyen leven északrul Philip Deak szőleje szomszedsagaban napkeletrül Piricsi György szőleje az mezes mal nevü hegyen valo szőlőjöknek napkeletrül valo szomszédgya Olah Miháli, Delrul Lakatos Janosné, a menesd oldalon levőnek pedigh napkeletrül valo szomszédgya Turczik Janos Eszakrul a közönseges hatar, mely megh nevezet szőlők mivel megh puzta allapottal es keves termessel vadnak, alazatossan istaltanak azon szőlőjöknek eximalasa felöl, kiknek abbeli alazatos könyörgesekre kegyelmes tekintetünk leven azokat az három szőlőket fellyebb nevezett scholabeli tanulo iffiak számára, usque ad beneplacitum nostrum (egészen tetszésünk szerint D. Sz.) minden nemü Dezma adastul eximaltuk, es immunissa tettük, kikhez kepest fellieb megh nevezet hiveinknek kegyelmessen paranczolluik ebbeli kegyelmességünket így ertven durante uti praemissum est beneplacito nostro megh nevezet scholaban tanulo iffiakat, avagy ezeknek successorit (utódait D. Sz.), az felljeb megh irt három szőlőkbül valo Dezma adasra ne kenszericze és annak praestalarasaüket semi uton modon megh ne haboricza karosicza hanem engedgye annuatim integre (évente sértetlenül D. Sz.) magoknak megh szedetni és percipialtatni. Máskép ne merjetek cselekedni. Elolvasván jelen levelünket a felmutatóknak adjátok vissza.

Kelt, tokaji udvarházunkban október hó 5-én, az Úr 1646. évében
Rákóczi György s. k. (P. H.)

¹³⁵ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. I. Rákóczi György a tokaji iskola 3 szőlőjét, a város felettit, a mézesmálit és a ménesdit, minden kilenced, tized és hegyadó alól felmenti. Tokaj, 1646. október 5.

I. Rákóczi György Tokaj városát oltalmába veszi és felmenti a beszállásolás, a postaló és szekéradás terhe alól.¹³⁶ Tokaj, 1648. augusztus 30.

Rákóczi György, Isten kegyelméből Erdély fejedelme, Magyarország Részeinek ura, és a székelyek ispánja stb. Hiveinknek együttesen és külön-külön, nagyságos, nemes és nemzeti vitézlő, fő- és alispánoknak, szolgabíráknak, bármely székely szék kapitányainak, alkapitányainak, királybíráinak és alkirálybíráinak, nemkülönbön ugyancsak kapitányoknak, századosoknak, tizedeseknek, vezéreknek, zászlósoknak, továbbá mind lovas, mind gyalog renden levő katonáknak és fennhatóságunk alatt katonáskodóknak, hasonlóképen más bármely karu, rendü, tisztü, foku, hivatásu, méltóságú és hivatalu minden embernek, kik jelen levelünket látják, olvassák, vagy megtekinteni szándékoznak, üdvözlötünket és kegyünket. Tokai varasunkban lako subditusinknak, az mi dolgainkban valo foglalátosságokat, s mind penigh az uton jarok miat illetlenül valo megh bantodasokat megh tekintvén, mindenek ellen az mi kegyelmes oltalmunk, es kivaltkeppen valo gondviselesünk ala vettük őket, Hadgyuk annakokaért minden rendbeli hiveinknek, es parancziollyukis hogy ennekutanna az megh irt Tokai subditusinkra, kedvek es akarattyok ellen senki szállani, oket gazdalkodásra, pénz es akarattyok kevil, postaló es szekér adásra, ha szintén az magunk dolgainkban jarvan salvus conductusunk volna valakivel is, ne erőltesse, kénszeritse, es ezeken haborgatni ne mereszlye, mert alioquin ha mi esik azollyanokon, magoknak tulaydonithattyak nem masnak. Mivel Tokai Praesidiumunknak es Udvarbiranknak megh paranczioltuk serio hogy eöket az ollyan impetitorok ellen megh oltalmazzak. Titeketis annakokaért Tokai Fő és Vice Capitanyunk ott levő Praesidiumunkal es Udvarbirankal edgyüt hadgyuk es parancziollyukis serio, hogy valamikor ez levelünket az Tokai Varosbeli Biro, hüsegeteket magok oltalmára affele dolgokban requirallya, fogyatkozás nélkül őket minden rendbeliek ellen megh oltalmazza, és megh haborgatni valami uton senkinek őket ne hadgya és ne engedgye. Másképp ne merészelyetek cselekedni. Jelen levelünket átolvasás után a felmutatónak adjátok vissza.

Kelt tokaji udvarházunkban, Augusztus hó 30-án, az Ur 1648. évében

Rákóczi György s. k. (P. H.) Pálóczi Horvát János titkár s. k.

¹³⁶ MNL BAZVL SFL V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz. I. Rákóczi György Tokaj városát oltalmába veszi és felmenti a beszállásolás, a postaló és szekéradás terhe alól. Tokaj, 1648. augusztus 30.

IRODALOM

- BAKÁCS István: 1957 A dicalis összeírások In: KOVACSICS József (szerk.): *A történeti statisztika forrásai*. Bp.
- BALOGH Judit-DIENES Dénes-SZABADI István: 1999 *Rákóczi-iratok a Sárospataki Református Kollégium Levéltárában 1607-1710-Acta Patakina* 1. Sárospatak.
- BENCSEK János: 2003 *Kapitalizálódó gazdaság, polgárosodó társadalom Tokaj népessége 1869-ben*. Miskolc
- 1997 Tokaj, a kiváltságolt kamarai mezőváros és Hegyalja, avagy Tokaj-Hegyalja. In: VERES László-VIGA Gyula: *A Herman Ottó Múzeum évkönyve*, XXXV-XXXVI. Miskolc
- BENCSEK János: 1995 Városi társadalom 1711-1848 között. In: BENCSEK János-OROSZ István (szerk.): *Tokaj várostörténeti tanulmányok I.* Tokaj
- BORBÉLY Zoltán: 2015 *A Homonnai Drugethek Felső-Magyarországon a 17. század első évtizedeiben*. Eger
- CZIGÁNY István: 2018 A Rákóczi-család erődítményrendszere Hegyalján 1600-1670. In: TAMÁS Edit (szerk.): *Rákócziak öröksége*. Sárospatak
- CSORBA Csaba (szerk.): 1987 *Tokaj városkönyve*. Miskolc
- DÉTSZY Mihály: 1995 Tokaj várának története. In: BENCSEK János-OROSZ István (szerk.): *Tokaj várostörténeti tanulmányok II.* Tokaj
- GULYÁS László Szabolcs: 2017 *Mezővárosi önkormányzat a középkori Hegyalján*. Bp.
- HONVÁRI János: 1996 *Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a 20. század közepéig*. Bp.
- KAMODY Miklós: 1979 A tokaji posta története. In: SZABADFALVI Miklós (szerk.): *A Herman Ottó Múzeum évkönyve*, XVII-XVIII. Miskolc
- KAMODY Miklós: 1985 *Észak-Magyarország hírközlésének története*. Miskolc
- MAKKAI László (szerk.): 1954 *I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai (1631-1648)*. Bp.
- MÁLYUSZ Elemér-BORSA Iván (szerk.)
2001. Zsigmondkori oklevéltár VII. (1419-1420) - Magyar Országos Levéltár kiadványai II. –
Forráskiadványok 37. Bp.
- NÉMETH Gábor: 1991 A szokásjog szerepe a hegyaljai mezővárosok életében a 17-18. században. In: BENCSEK János-SZAKÁL Jenőné (szerk.): *Tokaj és Hegyalja V.* Tokaj
- NÉMETH Gábor: 1990 *Hegyaljai mezővárosok „törvényei” a XVII.-XVIII. századból*. Bp.
- NÉMETH Gábor: 1995 Mezővárosi politika és autonómia Tokajban, 1526-1711. In: BENCSEK János-OROSZ István (szerk.): *Tokaj várostörténeti tanulmányok I.* Tokaj
- OROSZ István: 1995 A hegyaljai mezővárosok társadalma a XVII. században. In: OROSZ István: *Hagyományok és megújulás*. Debrecen
- OROSZ István: 1995 Társadalmi tagozódás és társadalmi változások Tokajban a 16-17. században. In: BENCSEK János-OROSZ István (szerk.): *Tokaj várostörténeti tanulmányok II.* Tokaj
- OROSZ István: 1995 Uradalmi és paraszti gazdálkodás Tokajban a 16-17. században. In: BENCSEK János-OROSZ István (szerk.): *Tokaj várostörténeti tanulmányok I.* Tokaj
- PAPP Klára: 1995 Tokaj birtokosai és birtoklástörténete a mohácsi vésztől a Rákóczi szabadságharc bukásáig. In: BENCSEK János-OROSZ István (szerk.): *Tokaj várostörténeti tanulmányok I.* Tokaj
- TAKÁCS Péter: 1991 Tokaj város rendtartása 1610-ből. In: BENCSEK János-SZAKÁL Jenőné (szerk.): *Tokaj és Hegyalja V.* Tokaj
- ULRICH Attila: 2003 *A tokaji uradalom gazdálkodása a XVII. század második felétől a napóleoni háborúk koráig*. Tokaj
- VERES László: 1995 Városi ipar és kereskedelem a 16-17. században. In: BENCSEK János-OROSZ István (szerk.): *Tokaj várostörténeti tanulmányok I.* Tokaj
- ZELENÁK István: 2012 *A tokaji aszú titkai*. Tokaj
- ZELENÁK István: 2017 *Tokaj a kincsek városa*. Tokaj

RÖVIDÍTÉSEK

MNL OL-Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest

MNL BAZVL SFL- Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Levéltára, Sátoraljaújhelyi Fiókleveletár

FORRÁSOK

MNL OL-Kamarai Levéltár E 156-a. Urbaria et Conscriptiones (U. et C.)

MNL OL- Magyar Kamara Archivuma, E 148. Neo Regesta Acta. (NRA)

MNL BAZVL SFL-V. 277. Tokaj város tanácsának iratai (1595-1750). 20. doboz.

TM TD- A Tokaji Múzeum történelmi dokumentációs gyűjteménye

FOLYÓIRATOK

Dongó Gyárfás Géza: Zemplén a „Corpus Juris”-ban. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez*, 1902. november, nyolcadik évfolyam 11. sz.

Dongó Gyárfás Géza: Zemplén a „Corpus Juris”-ban. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez*, 1903. január, kilencedik évfolyam 1. sz.

Dongó Gyárfás Géza: Zemplén a „Corpus Juris”-ban. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez*, 1903. április, kilencedik évfolyam 4. sz.

Dongó Gyárfás Géza: Tokaj városnak régi szabadalma. In: *Adalékok Zemplén-Vármegye Történetéhez*, 1913. július, tizenkilencedik évfolyam 3. sz.

Zelenák István: Tokaj oppidum első említése: 1420. márc. 12. In: *Tokaji Hírek*, 2020. december 15.

INTERNETES FORRÁSOK

Magyar Néprajzi Lexikon.

<http://mek.oszk.hu/02100/02115/html/4-701.html>

1569. évi XIX. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=56900019.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1569>

1600. évi XV. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=60000015.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1600>

1609. évi LXI. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=60900061.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1609%2520LXI>

1613. évi VIII. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=61300008.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1613>

1618. évi XLIX. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=61800049.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1618%2520XLIX>

1618. évi LII. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=61800052.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1618%2520LII>

1635. évi VIII. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=63500008.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1635>

Rákóczi György erdélyi fejedelem, a Tiszán inneni református egyházközségek vezetőinek kérésére visszaadja a tokaji rév szombatnapi jövedelmét a helybeli református lelkésznek. A mezőváros korábbi birtokosa, Homonnai János ugyanis kisajátította ezt a régi egyházi javadalmat. Sárospatak, 1644. április 3.

<https://patakarchiv.hu/portal/download/i-rakoczi-gyorgy-visszaadja-a-tokaji-rev-szombatnapi-jovedelmet-a-helybeli-reformatus-lelkesznek-a-mezovaros-korabbi-birtokosa-ugyanis-homonnai-janos-kisajatitotta-ezt-a-regi-egyhazi-javadalma/>

1647. évi CLIII. törvénycikk.

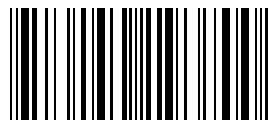
<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=64700153.TV>

1655. évi LXXIX. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=65500079.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D21>

1655. évi CXVI. törvénycikk.

<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=65500116.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fkeyword%3D1655%2520CXvi>

ISBN 978-615-01-9370-0